Petroleum-szappan

köszvényes és csúzos szenvedések

ellen, kiválólag orvosi utasitás szerint készitve

Mosch és Társa

1396 által *Pesten.*

1 darab 40 kr.

Bécsi-utcza 3 BUDAPEST Bécsi-utcza 3

Derra Sándor és társa

vésnökök.

Müterem önfestékező bélyegzők (Stampiglie) hivatalos, üzleti, egyházi és községi pecsétnyomók, dombornyomók, egyenruha-gombok, és ragasszpecsétek készitésére.

Budapest, Bécsi-utcza 3.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Bécsi-utcza 3 BUDAPEST Bécsi-utcza 3

BUDAPEST BUDAPEST

A legjobb és legolcsóbb szórakozást a közelgő hosszu téli estékre Hartig A. J.

kölcsönkönyvtára

Budapesten, régi posta-uteza 14-dik sz. nyujtja.

Legolcsóbb társas előfizetés.

Ugyanitt nagy raktára található, küllönös szép arany keretü, legujabb olajnyomatu képeknek. 1277

Szoba-fütésre

az I. cs. k. sz. duna-gőzhajózási társaság szénszállitó ügynöksége szállit

briquettet

mint elismert jelességü és legolcsóbb fütőanyagot

Weber H. J.,

nádor-utcza 12.

Zongorák.

A legkülsőbb választékban a leghiresebb bel- és külföldi gyárakból a legjutányosabb árakon 1333

Pachl J. utódja

zongora-eladó és kölcsönző üzletében

BUDAPESTEN,

városház-utcza 1. szám, I. emelet.

Ditmar R. D. W. **Bécsben**

orsz. szab. lámpagyártó

ajánl legnagyobb, világhirnek örvendő telepéről

„lámpákat minden fajtából"

ép ugy **petroleum** mint **olajra.** Az árak, a gyártmányok elismert szilárdsága daczára olcsóbbak, mint a bel- és külföld minden többi gyártmányainál. Raktár minden nagyobb és elismertebb üzletben.

Óvás.

Minden tökéletes lámpa a fönebbi gyári jegygyel van ellátva.

Phönix-üvegek a bejegyzett gyári jelvénnyel ellátva, nem pattannak szét, és egészen gyujtóim (Brenner) szerkezetéhez vannak alkalmazva, és azokra különösen felhivom a figyelmet; üvegek ugyanazon névvel — de más jelvényekkel — utánzások.

Ditmar R. Budapesten.

Raktár a Józsefteren.

Valódi eredeti Serail-Pasta,

tapasztalatszerileg szeplő, persenések, pattanások, arczvörösség, böratka, ráncok, májfolt stb. ellen: minden évszakban biztos segélyt nyujt és pedig káros következmény nélkül, különösen a bőr tisztátalanságait eltávolitja. Ára 1 frt 50 kr.

Valódi eredeti Serail-bőr-ifjitó-tej,

keleti mosdó-Elixir, állandóan használva, szépiti a bőrt, a örök-ifju fiatalságot kölcsönöz annak, ezen föllülmulhatlan szer különösen használtatik fürdő és minden mosakodás után és ha az arcz a nap hőségének vagy hidegnek kitéve van. Egy üvegcse ára 90 kr.

Valódi Serail-hajnövesztő szer,

mely világhirü tulajdonságait előállitási anyagának köszöni; ezen balzsam — mint semmi más — medvezsirból készül, minélfogva azon rendkivüli erővel bir, hogy egész kopasz helyeken is a legdusabb hajat növeszti. Egy elegáns nagy porczellán tégely ára 2 frto. é.

Valódi keleti hajkenőcs,

a hajak hullása ellen, már harmadszori használat után a hajak kihullását megakadályozza és folytonos használat mellett a fejbőrt erősiti, valamint a gyökérnek uj életö erőt nyujt. Ezen hajkenőcs különösen hagymázos betegségek és gyermekágy után megbecsülhetlen értékü. Ára 1 frt 40 kr. o. é.

Valódi Serail-fejkorpa-szesz,

az egyetlen szer, mely már kétszeri használat után az annyira alkalmatlan fejkorpát megsemmisiti, valamint a sömörképződést a fejbőrön egyszer mindenkorra elháritja. Egy üvegcse ára 90 kr o. é.

Valódi keleti szakállnövesztő-kenőcs,

még fiatal embereknél is a legrövidebb idő alatt a legdusabb szakállt növeszti. Több *ezer férfi* ezen csalhatlan *szernek* köszöni legszebb díszét. Ára 1 frt 60 kr o. é.

Valódi keleti haj- és szakál-festő szer,

megőszült, barna és fekete hajnak előbbi természtes színét visszaadja vörös vagy szőke hajat tetszés szerint barnára vagy sötét-feketére festi. Ára 3 fr 20 kr minden hozzá szükséges készletekkel. (Össze nem tévesztendő az európai hajfestőszerekkel!)

Pasta-Miracula,

indiai növényszáradékból készült fehér, ártalmatlan balzsam. Ha ezen balzsamból a bőr bármely részére, például az arcara, ajkakra stb. csekély mennyiséget dörzsölünk, az esetben még természetes vagy beteges sápadtságnál, sőt élemedeti korunáknál is 20 perez alatt ama utánozhatlan, mintegy odalehelt, virázó s átlátszó testszint (Incarnat) idéz elömilyent gyakorta csak feltünő szép és fiatal embereknél csodálunk s mely sem izzadság, sem többszörös törölgetés által el nem távolitható, Ezen külön szer ezen festőszernél többrebecsülendő. Ára 1 fr 80 kr.

A fentebb elősorolt készitmények, a legelőkelőbbek piperesszalain nélkülözhetlenek s az összes európai szépitőszereket föllülmulják, mert nem önkényüleg választott anyagokból készittetnek, hanem közvetlenül a Kelet növényeiből vétetnek és ezred éveken át a Serail kizárólagos titkát képezték; egy világszerte ismert illatszer-vegyészi műhelyből: Mustapha effendi, cs.k.sz. török udvari illatszerésztől Konstanti nápolyban, srednek. — Valódi és eredeti minőségben Európában csak az alább nevezett főraktárban kaphatók.

Reiss B. urnál Budapesten,

király-utcza 46. sz. I. emelet,

hová minden megrendelések intézendők, melyek pontosan és lelkiismeretesen az összeg előleges beküldése vagy utánvét mellett teljesittetnek. Minden czikk mellé a szükséges használati utasitás hozzácsatolva van és pedig német és magyar nyelven. A postán küldésnél csomagolás és bélyegért 20 krral több számittatik. 814

ÁTS ÉS TÁRSAI

Budapest, szervita-tér 6. sz.

ajánlják nagyszerü és dusan berendezett női divat és kész ruha-raktárukat a legolcsóbb árak mellett a nagyérdemü közönségnek.

Az ő Felsége **Ferencz József** király által szabad. **valódi Arcanum a patkányok házi és mezei egerek, vakondok és csótányok** kiirtására, melyet után-kontárkodnak, de **hamisitatlanul** kapható **Becsben:** Bortolotti M. szabadalom-tulajdonosnál, Neubaugasse, 70. sz., hová minden irásbeli megrendelések intézendők, és a hol ezek az összeg utánvétele mellett eszközöltetnek is. **Raktárak Magyarország számára: Budapest:** Schneider G., IV. belváros Lipót- és kalap-utcza, 10. **Arad:** Ströbl Ferencz, Prünner V. S. **Brassó:** Hessheimer I. L. A. **Fehértemplom:** Harlacher K. A. **Győr:** Kinderman János. **Kaposvár:** Politzer Rezső. **Kassa:** Jermy K. A. **Kolozsvár:** Bokros Ádám. **Marmaros-Szigeth:** Papp Orosgés. **Maros-Vásárhely:** Fogarasi J. Demeter. **Mohács:** Preisz. berger és Jezevics. **Nagy-Becskerek:** Haidegger A. **Nagy-Kanizsa:** Rosenfeld Adolf. **Pancsova:** Tanner Fr. és Johannovics J. U. **Pécs:** Zsolnay Vilmos. **Segesvár:** Misselbacher és fiai. **Sopron:** Müller P. **Szathmár:** Haller Ottó. **Szegeden:** Schwab Mór. **Székesfehérvár:** Pinkas Zsigmond. **Szentes:** Gunst Lipót. **Temesvár:** Lui és Hiesinger. **Ujvidék:** Steffanovics L. **Versecz:** Fuchs Károly. **Zimony:** Joanovics D.

Ára 1 nagy szelenczének **1 frt,** kicsinek **80 kr.**

Mindig a legujabb uri gallérok 30-féle alakban úgy kézelők és nyakkendők is 12 drb gallér 4szeres minőségben frt 2.40, 2.60, 2.80.

12 pár kézelő 4szeres minőségben frt 4.20, 4.80, 5.50.

Melleltök a fentebbi rajz szerint a legujabb kelmékből dolgozva 1 drb 30, 4.50, 6.50, 80 kr.

Ugyanezek selyem kelmékből dolgozva frt 1, 1.20, 1.50, 1.80.

Nyakkendők más alakokban nagy választékban.

Shawlhelyett használandó nyakkendők 1/2 selyemből 1 drb. 70, 80, 1, 1.40, egész selyemből 1.50, 1.80, 2, 2.50, 3.

Színes flanell uri ingek 1 drb 2.50, 3, 3.50, 4, 5.

Színes Oxford-ingek 2 külön galléral 1 drb. 2.50. Chiffon-fehérneműk nagy választékban ugy kész labtyükből és harisnyákból is.

Unger F. V. fia,

Deák-utcza 5-ik szám a.

Fennáll 1835 óta.

Teljes tartalmu árkönyvcsék levélbeli kérelemre bérmentve küldetnek. 1254

MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB!!! KÖLCSÖNKÖNYVTÁRA!

BUDAPESTEN

LAFITE és ELSNER

bécsi-utcza 6. sz.

Levelezési lap.

Stahl Xav., gyógyszerész urnak Gmündben.

Küldjön Ön nékem pósta-fordultával az összeg utánvétele mellett az annyira hatásos*) **kö-zvény-vászonból,** mely egy barátom által, ki annak segélyével sok évi köszvény-csúzos szenvedéseitől lett megszabaditva, oly melegen ajánltatott.

Tisztelettel 1309

Schmied Albert,

urad. épitész Schomdorfban.

*) Ezen köszvény-vászon valódi minőségben kapható Budapesten TÖRÖK JÓZSEF ur gyógyszertárában.

Bámulatosan olcsó és mégis jó!

Budapest, Király-utcza 11. sz.

Budapest, Király-utcza 11. sz.

Gazdag választék mindennemü **szalon-, uteczai és viszmentes lábbelikből** urak, hölgyek és gyermekek számára; **kitünően a legujabb modorban, készitve, bámulatos olcsó árak mellett,**

LANG IGNÁCZ

(ezelőtt **Bretschneider Zsigmond**)

legjobb nevü lábbeli-raktárában.

Tájékozásul vidéki megrendeléseknél szolgáljon a következő kivonat árjegyzékemből:

1 pár női házi-czipő brunell-, bársony-, bőr- vagy posztóból ft 1.80—3.—

1 „ „ topánka „ „ „ „ „ ft 3.50—4.50

1 „ férfi-topán, fényezett bőr-, posztó- vagy oross lakkból, frt 3—7.

1 „ férfi-házi-czipő, frt 1.40, 2.50;

1 „ gyermek-topán, frt 1.50—3.—;

1 „ csizma, fiuk számára, sagrin- vagy orosz-lakkból. frt 4—7.

Megrendelések mérték szerint, kivánatra, a legjobban eszközöltetnek. Nem tetsző tárgyak visszavétetnek. 1319

Figyelmeztetés a szülőknek!

Legbiztosabb szer a giliszta minden nemei ellen az általam sok éven át készitett

Giliszta-csokoládé

gyermekeknek biztos hatásánál és kellemes izénél fogva különösen ajánlható Egy darab ára 20 kr o. é.

Sipőcz István, gyógyszerész

Pécsett.

Kapható Budapesten: *Török J.* gyógyszerész urnál, Thallmayer és társánál, Schwarzmayer J. gyógyszerész urnál Budán, a vidéken a legtöbb gyógyszertárban. 1288

Budapest, november 28-án 1875.

48-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein és Vogler** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

BÁLINT GÁBOR.

A nyelvtudomány, mióta az összehasonlitás terére lépett, a történelem egyik leghatalmasb oszlopává vált. A nemzetek őseredete, rokonsági származása, a nyelvek eredetében s rokonságában leli utmutató bizonyitékait. S azért, mióta a történelmi kutatás és az összehasonlitó nyelvtudomány karöltve halad, nagy fontossággal bir minden igyekezet, mely a népeknek még elválásuk előtti időkben, közös nyelvhasználatuk nyomait keresi a különvált s egymással csak törzsileg rokon nyelvekben. Ezen az uton keresték nemzetünk eredetét Kőrösi Csoma Sándor és Reguly Antal is, hogy a hol irott bizonyitékok és történelmi nyomok hiányzanak, a még élő nyelvek rokonságában keressenek tanuságot a történet-előtti kor tényeire nézve.

Az ő utódjuk az a fiatal nyelvész és utazó, kinek arczképét, — s a következőkben életrajza vázlatát, ezennel bemutatjuk.

Bálint Gábor Háromszéken, Szent-Katolnán született 1844 márczius 13-kán, közbirtokos, vagyis mint akkor nevezték, székely katona szülőktől. A szülői háznál atyja és anyja tanitgatása után Kézdi-Vásárhelyen, Csik-Somlyón tanult, s ez utóbbi helyen már mutatkozott a nyelvek iránti előszeretete, mert a latin mellett, melyet már otthon atyjával megkezdett, a franczia és olasz nyelveket is tanulta, melyekből egyik tanárától nyert némi utasitást. Maros-Vásárhelytt még mint algymnáziumi tanuló már a héber nyelvet is elkezdette tanulni egy izraelita fiutól, mig a következő évben ösztöndija Székely-Udvarhelyre tétetvén át, mint ötödik osztályos tanuló kezdette tanulni az igazgató tanártól kapott nyelvtanból az arab nyelvet. Ugyanakkor szorgalmasan olvasta a keleti s különösen a törökországi utazásokat, s midőn ezekből a töröknyelvnek a magyarral való rokonságát felismerte: kedvet kapott ahhoz. Fokozták ezt az akkor Konstántinápolyban élő Vámbérynek a „Vasárnapi Ujság"-ban megjelent forditásai és a török nyelv tanulására buzditó szavai. A török nyelv elemeinek megtanulását követte a perzsa nyelvé. Nem szükség emliteni, minő küzdésbe került mindez a kevés pénzü ifjunak, ki csak ugy esetlegesen kapott, elavult könyvek alapján gyüjtögette ismereteit. A gymnázium két utolsó osztályát Nagy-Váradon végezte, a hol buzgón olvasta a már visszatért Vámbéry utján kapott török könyveket. Ugyanitt tanult angolul és egy öreg orvostól uj-görögül. Az érettségi vizsgálatot kitünően letévén, Bécsbe ment, hogy a cs. keleti akadémiába bejutást megkisértse. Ez azonban nem sikerülvén, ugyanott megkezdette a jogi tanfolyamot, de eljárt a perzsa és uj-arab nyelv tanulására a keleti akadémiába is és a török nyelv gyakorlása végett a török követséghez. Bécsben nem tarthatván fön magát, Pesten folytatta a jogi tanfolyamot és a keleti nyelvek tanulmányozását. Mint másodéves jogász ismerkedett meg Vámbéry által a „Magyar nyelv nagy szótárának" irójával, Fogarasi Jánossal, ki épen akkor tette volt azon szép áldozattal összekötött ajánlatát a m. t. akadémiában, melynek czélja volt valakit küldeni a mongol-mandzsu nyelveknek a helyszinén való tanulására. Ajánlata, mely szerint a felek költséget magára vállalta, az akadémia által köszönettel fogadtatván, e terv keresztülvitelére Vámbéry biztatására Bálint G. annál örömestebb ajánlkozott, mert ez által

BÁLINT GÁBOR.

gyermekkori vágyát látta valósulni, hogy Ázsiát valaha megláthassa. E czélból azonnal hozzá is fogott az orosz, mongol és mandzsu nyelvek tanulásához.

1871 tavaszán bevégezvén a jogi tanfolyamot és a Vámbéry felügyelete alatt 1869-ben megkezdett török nyelvtan irását, junius 14-kén hajóra szállt, ellátva félévi utravalóval és a magyar akadémia megbizó levelével, hogy Odesszán és Moszkván át Kazán városába menvén, az ottani egyetemen, mielőtt Mongolországba indulna, két évig a tatár, mongol és mandzsu nyelveket tanulmányozza. Miután azonban e nyelvek főtanszéke az ahhoz való könyvtárral együtt Szent-Pétervárra volt áttéve, nem maradt egyéb hátra, mint Ilminszki jeles tatár nyelvtudós tanácsát követve, az uti tervet megváltoztatnia. Négy hónapig Kazán város végén a keresztyén tatár iskola és tanitóképezde szomszédságában lakván, folyvást a kazáni tatár nyelvvel foglalkozott, de a votják és zürjen nyelvekre is kiterjesztette figyelmét. Ez idő alatt gyüjtötte össze azon népnyelvi anyagot, mely az akadémia kiadásában épen sajtó alatt van, u. m. kazáni tatár szövegek, szótár és nyelvtan. A tél beálltával Kazán zordon éghajlatát elhagyva, Asztrakhánba ment, hogy ott a nyugoti mongolok vagyis kalmukok nyelvét tanulja. Hét hónapot töltött itt, csaknem mindig azon számos fiatal mongolok között, kiknek egy része az ottani gymnáziumban, egy része bent az intézetben, egy harmadik része pedig a sebészeti tanfolyamon tanult. Miután itt is hasonló nyelvanyagra és ismeretre tett szert, Szent-Pétervárra ment, a hol a tudós Schiefner tanár igen szivesen fogadta. Itt a finn nyelv elsajátitásán kivül kilencz hónapig tovább folytatta a keleti mongol és mandzsu nyelvek megkezdett tanulmányozását, s miután a mongolországi utra kivántató, az előirányzottnál nagyobb összeget megkapta, és az orosz kormány pártfogását is megszerezte, 1873. február 21-kén indult el ezer mérföldet tevő utjára Khurenbe, a khalkha-mongolok fővárosába, a keleti mongol népnyelv és a khinai birodalomban hivatalos mandzsu nyelv tanulmányozása végett. Ez utat 58 nap és éjjel tette meg, legnagyobb részét szánon. A Mongolországban töltött 155 napig folyvást az ottani orosz konzul vendége volt, mert különben a kapott összeg a költségeket nem futotta volna ki. Ez idő alatt a fentebb emlitett két nyelvet sajátitotta el, a mongol nyelven népnyelvi anyagot gyüjtvén, s a mandzsu nyelvü, legszükségesebb könyveket megszerezvén. 1874. február közepén hazatért, hozva magával a tanulmányozásra kitűzött nyelveken eredeti termékeket; s hogy nagybecsü gyüjteményeit földolgozhassa: azt ismét mind ő mind a tudomány a magyar tud. akadémia s ebben főkép Fogarasi és Csengery pártolásának köszöni. Mert hogy Bálinttól e részben nem csekély eredményeket várhatunk, arról illetékes birálók tanuskodnak.

Vámbéry Armin, lapunk régi barátja és munkatársa, egyike azoknak, a kik ily tanulmányokról a legilletékesebben szólhatnak, ezt irja nekünk Bálintról:

„Bálint Gábor oly természeti nyelvtehetség, mely nemcsak az egész nyugoti világban, de polyglott hazánkban is a ritkaságok közé tartozik; midőn legelőször megismerkedtem vele, már akkor a német, latin, görög, franczia, angol és olasz nyelveken kivül, a törököt és perzsát elég folyékonyan olvasta, és az arabról is meglehetős ismeretekkel birt. Nálam a klaszszikai perzsa irodalmat mivelte és ujgur olvasmányokba kezdett. Bámulatos emlékező tehetségénél fogva egyszeri elolvasással többre ment, mint mások több heti fáradozással és mindjárt beláttam, hogy e fiatal ember némi anyagi támogatással a tudománynak, különösen a hazai nyelvtudománynak hasznára válhatnék. Szerencse, hogy oly nemeslelkü, a tudományért igazán buzgó férfira akadtam, mint veterán nyelvészünk Fogarasi János, ki tetemes áldozattal járult Bálint utaztatásához, ki e szerint főrészes azon érdemekben, melyeket hazai utazónk a nyelvtudomány eddigelé ismeretlen ágában szerzett.

Mit várhatunk Bálint Gábortól a nyelvészet terén, miután csak most fogott szerzett tapasztalatai kidolgozásához, arra következővel felelek:

Várhatjuk a kazáni vagy nogai tatár szójárás ismeretét, melyről eddigelé csak orosz réven, névszerint Kazembeg, Berezin és Trojanszky után hallottunk valamit, és tekintve azt, hogy az orosz nyelv csak keveseknek hozzáférhető, a magyar akadémia helyesen cselekszik, hogy a fiatal tudós ezen, valamint egyéb közleményeit német nyelven is kiadni készül, hogy a külföldi tudós világ is megismerhesse. Várhatunk továbbá a kalmük nyelvről és népirodalomról közléseket. E nyelvről Zwack nagyon is kezdetleges kőnyomatu nyelvtanán és Julynek „Szidi Khür“ nevü mesegyüjteményén kivül, az európai tudós világ semmit sem tud, ugy hogy Bálintnak tapasztalatai valódi kincsnek tekinthetők. Legnagyobb értéküek lesznek azonban fiatal tudósunknak azon kilátásba helyezett dolgozatai, melyek a mongol és mandzsu nyelveket illetik. A mongolokról Schmid és Kovalevszky érdekes munkákat irtak, de nem a népnyelvről, melyről legelőször Bálint fog fölvilágositást adni; a mi pedig a nagy khinai birodalom ismeretéhez okvetlenül szükséges mandzsut illeti, annak fiatal tudósunk H. C. von der Gabelenz halála óta e g y e d ü l i i s m e r ő j e a z e g é s z n y u g o t i v i l á g b a n.

Mindezekből látni való, — végzi Vámbéry, — hogy Kőrösi Csoma Sándor ezen közelebbi földije nagy reményekre jogosit, és annál inkább sajnálható, hogy a fináncziális dinomdánomot követő mámor korszakában jövén haza, még eddig oly állásra nem tehetett szert, melyen ha nem is kényelemmel, de a mindennapi élet gondjaitól mentve folytathassa nagy munkáját.“

Kis leány halálára.

(Parny.)

Ifjusága fénykorában
Oly mosolygó volt az ajka,
A szerelem hajnalálma
Ott merengett szépen rajta!
Kék szeméből mint a csillag
Kiragyogott lelke fénye,
Még az ég is rámosolygott
E szép szőke gyermekére.
— De eljött a halálangyal
S kék szemeit ah, lezárta!
És felvitte hideg szányán,
Fel a magas mennyországba.
Némán halt el, oly nyugodt volt
Végbúcsúja szép lelkének;
Igy hal el mosoly az ajkon,
Igy hal el a madárének.

Oh te kedves . . .

(Lamartine.)

Oh te kedves vándor, bűvös égi angyal,
E kietlen földünk nem lehet hazád,
Ki a szerelemnek egy lángsugarával
Éltem éjszakáját felragyogtatád!

Jer közelb, ragyogjon túlvilági lényed,
S mondd ki vagy, s mi élted sorsa, végzete?
Néked is e földön ringaták-e bölcsőd?
Vagy talán az égnek vagy csak szelleme?

Visszaszállsz-e holnap csillagos hazádba?
Vagy talán kisér e földi létnek átka,
S könyes fájdalommal jársz bú-utadon? . . .
Ah de légy az égnek vagy földnek lakója,
Bárhol van hazád és bármi végzeted:
Hódolat tanuként csak fogadd el éltem
Szép ragyogó fényét, lángszerelmemet.

Hogyha földi pályád, mint mi, végig járod,
Légy vezérem mindig s őrzőangyalom,
Kedves lábaidról forró ajkaimmal
Hálakép a port is mind lecsókolom!
De ha visszaszálsz az angyalok honába,
E rövidke kéj és boldogság után:
Ne felejts el engem s ragyogó szemeddel
Csillagos hazádból néha nézz le rám!

Keszthelyi.

Az ördögmocsár.

(Folytatás.)

Nemsokára eljutott az éjjeli tanya helyére. A hamu még parazsat takart s egy öreg asszony épen a maradék fa összeszedésével foglalkozott mellette. József megállitotta a lovat s beszédbe ereszkedett a vén asszonynyal, a ki nagyot hallott s mindenre fonák feleletet adott.

— Biz ugy, édes fiam — mondá — ez itten az „ördögmocsár“. Gonosz hely ez, nagyon gonosz hely. Nem is közeledik ide jámbor lélek a nélkül, hogy bal kezével három követ ne dobjon beléje, a jobbal pedig három keresztet ne vessen magára. Ettől eltünnek a rosz szellemek. De a ki elmulasztja ezt tenni, az roszul jár. Ugy eltéved, hogy nagy csoda, ha még kiszabadul valaha.

— Nem azt kérdezem én! mondá József s leszállva a lóról, oda tartotta a száját az öreg asszony füléhez, bele kiáltott: — Nem látott kigyelmed egy fiatal leányt erre menni, kis fiut vezetve?

— Igen, felelt az öreg, egy kis fiu is beleveszett egyszer.

Józsefen végig futott a hideg; szerencsére az öreg asszony tovább beszélt:

— De az már régen volt; szép kis keresztfát tettek arra a helyre, de a rosz lelkek éjen át, mikor az a nagy vihar volt, a vizbe sodorták. Még most is kilátszik a vége. A ki éjszaka erre téved, virradat előtt nem szabadul ki innen. Ha kétszáz órát bolyongna is, mégis csak egy örökös karika lenne az utja s mindig oda térne vissza, a honnan kiindult.

József nem volt babonás, de jelen állapotában nagyon hatott rá a vén asszony beszéde. S minthogy nem volt kilátás, hogy megértesse magát vele, megint lovára ült s keresztül-kasul bolyongott az erdőn, torkaszakadtából kiáltva Peti és Juliska nevét. Füttyentett, nagyokat cserditett ostorával, de válasz nem érkezett sehonnan.

Egyszer aztán lódobogást hallott maga mögött s nemsokára megpillantá a lovas embert, egy középkorban levő erőteljes férfit, naptól barnitott arczczal, s félig uri, félig paraszt ruhában. József soha se látta a bükkösi árendást, de most sejtelme azt

sugta neki, hogy ez az! Megfordult tehát, hogy bevárja.

A lovas ember csakhamar annyira közeledett, hogy szóba eredhettek.

— Nem látott kend egy tizenöt-tizenhat éves leányt egy kis fiuval erre csavarogni? — kérdé a lovas.

— Mit akar az ur vele? — kérdé viszont József, alig fékezhetve dühét, mikor bizonyossá lett, hogy csakugyan az, a kinek gondolta.

— Erre csak azt felelhetném — válaszolá az árendás, — hogy mi köze hozzá? De nincs okom elhallgatni; hát tudja meg kend, hogy én azt a vászoncselédet szolgálatomba fogadtam, a nélkül, hogy láttam volna. Mikor aztán megláttam, hogy gyönge még a nehéz munkára, — elküldtem; de legalább a fáradsága diját meg akartam neki adni. Ő azonban sirva fakadt s megszökött. Még a czókmókját is elhagyta a nagy sietségben. Nos, minthogy ugy is erre vitt az utam, gondoltam magamban, hátha találkozom vele s elhoztam a holmiját, no meg a mivel az utjáért tartozom.

József, a milyen jámbor lélek volt, csaknem elhitte, a mit neki az árendás mondott. Mielőtt elitélt volna valakit, mindig szeretett előbb megbizonyosodni felőle, hogy méltó az elitéltetésre. Azért hát elnyomta felindulását s igy szólt:

— Azt a leányt én jól ismerem. A mi falunkból való, s bizonyára errefelé lesz valahol. Ha nincs ellenére az urnak, hát próbáljuk meg felkeresni együtt.

— Nem bánom — mondá a bérlő — csak hogy ha a keresztutig meg nem találjuk, akkor én fölhagyok a kereséssel, mert nekem még nagy utam van ma.

— Ohó! — mondá József magában — tőlem ugyan meg nem szabadulsz oly könynyen s ha huszonnégy óráig kellene is az ördögmocsara körül keringenem veled.

Igy lovagoltak egymás mellett egy ideig, midőn József egyszerre megállt s egy boróka-bokorra függesztette szemét, melyben valamit mozogni látott.

— Hahó, Peti te! hallod! te vagy az? jer elő!

Csakugyan az volt. A gyermek meghallva atyja szavát, előbútt a bokor mögül s örömmel indult az érkező elé. De a mint meglátta, hogy az árendás is vele van, egyszerre ijedt arczczal megállt.

— Jer hát Peti! hisz én vagyok — mondá az atyja, s mikor látta, hogy a fiu nem mozdul, oda ment s leszállva lováról, karjára vette a gyermeket.

— Hát Juliska hol van? kérdé.

A fiu sugva mondá:

— Elbujt, mert fél attól a fekete embertől. Én is félek.

— No ne félj semmit, itt vagyok én, — biztatá az atyja s elkezdett kiáltani, — Juliska! Juliska! én vagyok.

Juliska csendesen előjött s a mint meglátta Józsefet, oda futott hozzá, s keblére rejtette izzó arczát.

— Ugy-e, Józsi bácsi — mondá, mialatt hozzá simult, mint egy gyermek az atyjához, — ugy-e megvéd engem? Ha kend velem van, nem félek senkitől.

József reszketett. Juliska halvány volt, ruháját összetépte, kezét felkarczolta a tüske. De arczán nem égett se szégyen, se kétségbeesés.

— Az urad akar beszélni veled — mondá József, mialatt egy pillanatig se forditotta el szemét a leány arczáról.

— Az uram? — kérdé a lány, büszke tekintetet vetve Józsefre, — ez az ember ott? nekem nem uram. Józsi bácsi, vegyen magához, kendnél elszolgálok ingyen is.

Az árendás közelebb lovagolt s türelmetlenül mondá:

— Itt a holmid, a mit nálam felejtettél.

— Nem felejtettem én az urnál semmit, — válaszolt Juliska haragosan, — s nem is akarok az urtól semmit.

— Jöjj csak közelebb, galambom — mondá a bérlő — csak két szót modok. No ne félj!

— Mondja ki az ur a két szavát hangosan, — felelt Juliska, — nekem közös titkom az urral nem lesz.

— No hát legalább fogadd el a pénzedet, — unszolá a bérlő.

— A pénzemet? az ur, hálistennek, nem tartozik nekem semmivel.

— Mindjárt gondoltam, — mondá József sugva Juliskának, — de azért csak hallgasd meg. Kiváncsi vagyok tudni, mit akar mondani. Majd megtudod, hogy mért? Menj közelébb hozzá. Ne félj semmit, itt vagyok én.

Juliska oda lépett a bérlőhöz, a ki lehajlott a lováról s fojtott hangon mondá:

— Nesze kincsem, vedd ezt az aranyat. De aztán egy szót se semmiről — megértettél? Én majd azt mondom, hogy a nehezebb munkára gyengének találtalak. És most azután szent a béke. E napokban arra felétek megyek s ha ugy tapasztalom, hogy semmit ki nem fecsegtél, — hát gondom lesz rád, ne félj. — Ha pedig azalatt eszedre térnél, hát csak szólj, akkor megint felfogadlak, olyan bérre, a milyenről most nem is álmodol.

— Itt az ur bére! — kiáltott Juliska, mialatt a kapott aranyat ugy csapta a tenyerével az árendás arczához, hogy azonnal ott maradt a veres lenyomata. — Hát csak tudassa az ur, mikor jön a falunkba, hogy jóelőre elkészülhessek a fogadására.

Az árendás rettentő káromkodás közt emelte fel korbácsát a leányra. József azonban oda ugrott s megragadta a ló zabláját s el kezdte azt rángátni, ugy hogy az egészen neki vadult.

— No most már keresztül látok a szitán — kiáltott magán kivül — le arról a lóról, nyomorult, ha nem akarod, hogy magam teperjelek le onnan.

A bérlő megrettent, belevágta sarkantyuját a ló vékonyába s korbácsával József kezére ütött; ez azonban mellbe ragadta őt s egy pillanat alatt letaszitotta onnan, hogy akkorát zuhant, mint egy zsák. Akkor mellé ugrott, legyürte a fűbe s mellére térdelt:

— Hitvány gazember, összetörhetném most minden porczikádat. De én nem találom az ilyenekben kedvemet. Annyit azonban tudj meg, hogy el nem eresztelek, a mig azt a becsületes leányt térden állva meg nem kéred, hogy bocsásson meg neked, aláváló!

Az árendás, ugy látszik, nem most volt először ilyen helyzetben s könnyebb oldaláról kezdte felfogni a dolgot. Elmondta, hogy hisz ő nem is vétett, de hát szivesen kér bocsánatot, ha egyszer ki nem kerülheti.

József fölrántotta a földről gallérjánál fogva, aztán térdre nyomta megint s bevágta egy bokorba.

— És most pusztulj a szemem elől s ugy vigyázz, hogy a falunkat messze elkerüld. Ezzel egyik kezét Petikének, másikat Juliskának nyujtva, ott hagyta az árendást, ki alig birt feleziheló́dni és kivaczkolódni a bokorból.

Az uton hazafelé kifogyhatatlan volt a kis Peti a beszédből. Elbeszélte aznapi élményeit.

— Mikor megérkeztünk, beküldtek az istállóba — mondá. — A fekete ember is oda jött. Nézegette a tehénkéket, aztán beszélgetett Juliskával. Én felmásztam a lajtorjára, a mi a szénapadlásra visz s ott elbujtam. A fekete ember nem látott meg. Aztán megcsókolta Juliskát.

— S te azt engedted? — kérdé József szemrehányó hangon Juliskától.

— Istenem! — felelt a leány, — hát én azt hittem, hogy az a szokás. Hisz öreg Sereg néni, a kend anyósa is megcsókolja az uj cselédet, mikor beáll.

— Akkor aztán — folytatá a gyermek — az az ember valami csunyát mondott Juliskának. Juliska azt mondta, hogy én azt soha ki ne mondjam, soha, soha, mig élek. A mire Juliska elkezdett sirni. A fekete ember megharagudott s megfogta Juliskát, mert az ki akart menni. Én meg ott féltem a létrán s nem mertem mozdulni. Aztán azt mondta a fekete ember Juliskának, hogy száz forintot ad neki, s megint meg akarta csókolni. Juliska aztán megtaszitotta. A fekete ember erre neki ment, mintha birkózni akart volna. Én megijedtem, hogy megveri, hát lejöttem a lajtorjáról, elkezdtem sirni, mert féltem. Aztán a fekete ember dühös lett, elővette a korbácsot, hogy megver. De Juliska megfogta a kezét, mire a fekete ember káromkodott, hogy kitekeri a nyakamat. Azután elment. Juliska aztán azt mondta, hogy fussunk el innen, mert az rosz ember. Akkor elmentünk a csür mögé s a réten keresztül eljutottunk a faluba. De kelmedet nem találtuk ott s nem engedték, hogy ott várakozzunk kelmedre. Hát az erdő felé mentünk. De a fekete ember utánunk jött lóháton. Hát elbujtunk, hogy meg ne találjon.

— Szóról szóra igy volt — mondá Juliska, — majd elmondhatod Petike otthonn is, nehogy azt higyjék: a munkától féltem, azért jöttem vissza.

— És most, Juliska — mondá József — valld be, hogy egy huszonkilencz éves ember öreg-e arra, hogy egy nőszemélyt megvédelmezzen?

— Én csak azt tudom, — felelt Juliska, — hogy kend nekem olyan szolgálatot tett, a mit én el nem felejthetek, a mig élek soha, soha.

— Más szavad nincs hozzám? — kérdé József.

Juliska hallgatott.

(Folyt. követk.)

A kajdacsi sirkápolna.

(Sztankovánszky siremléke.)

Nemzetünk mozgalmas multjának s azon körülménynek, hogy hazánk ugy szólván évszázadokon keresztül folyton harczok szinhelye volt, természetszerü következménye az, hogy a müvelődés terén — tagadhatatlan! — elmaradtunk. Mig szerencsésebb viszonyok közt élt nemzetek a tudomány és müvészetek terén megbecsülhetetlen foglalásokat tettek: addig a mi elődeinknek erejüket a haza földjének védelmében, a léteiért való küzdelemben kelle fölemészteniök. Innen van aztán, hogy mig Európa nyugati országaiban nemcsak az egyes fővárosok fejlődtek

*

a tudomány és művészetek kölcsönös szolgálatának műemlékeivé, hanem a vidékek, mondhatni, minden kis fészkében, lépten-nyomon egy-egy műértékkel biró épitmény, szobor, vagy emlékmű vonja magára figyelmünket, addig nálunk csakis a legutóbbi évtizedek folytán volt tapasztalható ez irányban komolyabb lendület.

S e lendület is egyelőre csak a főváros, csakis Budapest arczulatán idézett elő örvendetesebb, szemeöltő változást, csakis itt van eddigelé valódi nyoma annak, hogy most már mi is elismerjük azon hatalmat, mely a művelődés erejében rejlik, s melynek egyik legélesebb fegyvere, leghangosabban beszélő eszköze az, a melyet a képzőművészetekben bir. A vidék, vagyis maga az ország — fájdalom! — még ma is igen kezdetleges képét nyujtja azon művelődési törekvésnek, melynek legkézzelfoghatóbb kifejezését ismét a képzőművészetek termékei képezik; úgy, hogy hazánkban napokig utazhatunk, átkutathatunk néha egész országrészeket a nélkül, hogy csak egy műértékkel biró épitményre vagy egyéb, ily szempontból figyelemre méltó műtermékre találnánk.

Pedig kétségtelen, hogy a képzőművészeti termékek száma és fejlettségi foka nem csupán hévmérője egy ország művelődésének, hanem a művelődés fokozásának, fejlődésének egyik leghatalmasabb emeltyüje is. Mert a műtudománynyal foglalkozók már régen elismerték s megczáfolhatlanul be is bizonyitották, hogy a képzőművészetek iránti fogékonyság kifejlesztésének leghathatósabb, sőt csaknem egyedüli eszköze a szemléltetés: minél gyakrabban van valakinek alkalma műbecscsel biró dolgokat látni, annálinkább fejlődik benne a művészeti érzék, ez pedig a szellemi művelődésnek egyik legléanyegesebb alkotó eleme, mely az itélet művelésére is kihat.

És igy ebből a szempontból is méltó elismerés illeti azokat, a kik hazánk különböző vidékein műértékkel biró műveket emelnek, mert mig egy-egy kegyeletes eszméjüknek adnak látható kifejezést, egyidejüleg a művészet ügyének s igy közvetve a közművelődés érdekeinek is a legszebb áldozatot hozzák.

Legujabban Tolnamegye nyert egy, a főnt fejtegetett eszmének megfelelő, diszes emlékművet: a Kajdacs község mellett épült s f. é. november 5-én — Szent Imre napján — fölszentelt sirkápolnában, melyet Tolna-megye volt főispánjának, a nemeslelkü Sztankoväni Sztankovánszky Imrének kegyeletes emlékül emeltettek az elhunyt gyermekei: Mária és János, s a melynek jól sikerült rajzát — a kápolna épitészeinek szivességéből — sikerült metszetben mutatjuk be olvasóinknak. Megemlitjük, hogy rajzunk aquarell-eredetije jelenleg a képzőművészeti társulatban van kiállitva.

SZTANKOVÁNSZKY SIRKÁPOLNÁJA KAJDACSON (Tolnamegyében).

A diszes, művészetileg kiképzett s emlékszerü anyagból: márvány, faragott-kő és sajtolt téglából alkotott kupolás épület, melynek magassága a keresztig 7 öl, egy dombos fönsiknak mondhatni legmagasabb pontján, csinos lombozatu kis temető közepén áll, melyet a közszeretetnek örvendett elhunyt még életében nyugovó helyéül jelölt ki. A koporsó-fülkék (számszerint 9) eltérőleg a rendes szokástól, nem a kápolnában vagy kápolna alatt, hanem az elhunyt óhajtásához képest, szabad ég alatt, vannak elhelyezve, s a kápolna falaihoz támaszkodnak, miként ez a rajzból is kivehető. Minden ily fülkét egy-egy 9 láb hosszú s 4 láb széles vörös-márványlap borit.

Styljére nézve a kápolna a román — még pedig a dél-franczia országi román — styl idomaiban épült, s a palával födött, gazdag aranyozásu kupola-födél messze ragyogtatja arányos idomait a Kölesdtől Szegzárdig huzódó hegyek tövéig terülő, szelid jellemü, lankás vidéken.

A terveket és részletrajzokat Ybl Miklós és Ney Béla pesti épitészek készitették, s ugyan ők vezették az épitést is, mig a kőmives és elhelyezési munkákat Geiger F. tolnai épitőmester vette át. Az oszlopos előcsarnokban a bejáró fölött elhelyezett dombormü — mely aranyozott alapon Krisztust ábrázolja, s mely alá „A legjobb atyának“ emléksor van vésve — Sommer Strohoffer ács és Ordorico terrazzo-készitő. Az összes költségek kerekszámban 20,000 frtra rugtak.

Szándékosan soroltuk fel mind e résztvevőket, hogy minél szembetünőbbé tegyük: mennyi irányban értékesül — művészet, müipar és egyszerü munka javára — az a kiadás, mit ily irányu áldozatkészség szentel a kegyeletnek. Az ilyen költségek mindenütt, de kivált ily kis nemzeteknél, mint mi magyarok a közmüvelődés javára is felszámithatók. Valóban kivánatos lenne, hogy minél számosabban találkozzanak oly emelkedett lelkü mübarátok, kik kegyeleti tényeiket a müpártolás nemes szenvedélyével egyesitve, hazánk minél több pontján emeltetnének hasonló mübecscsel biró emlékműveket. Hadd szolgálnának ezek az egész vidék számára a müizlés iskolájául s buzditó például, hogy az elhunytak emlékét a művészet teremtő ereje által lehet legméltóbban átadni a jövő nemzedékeknek.

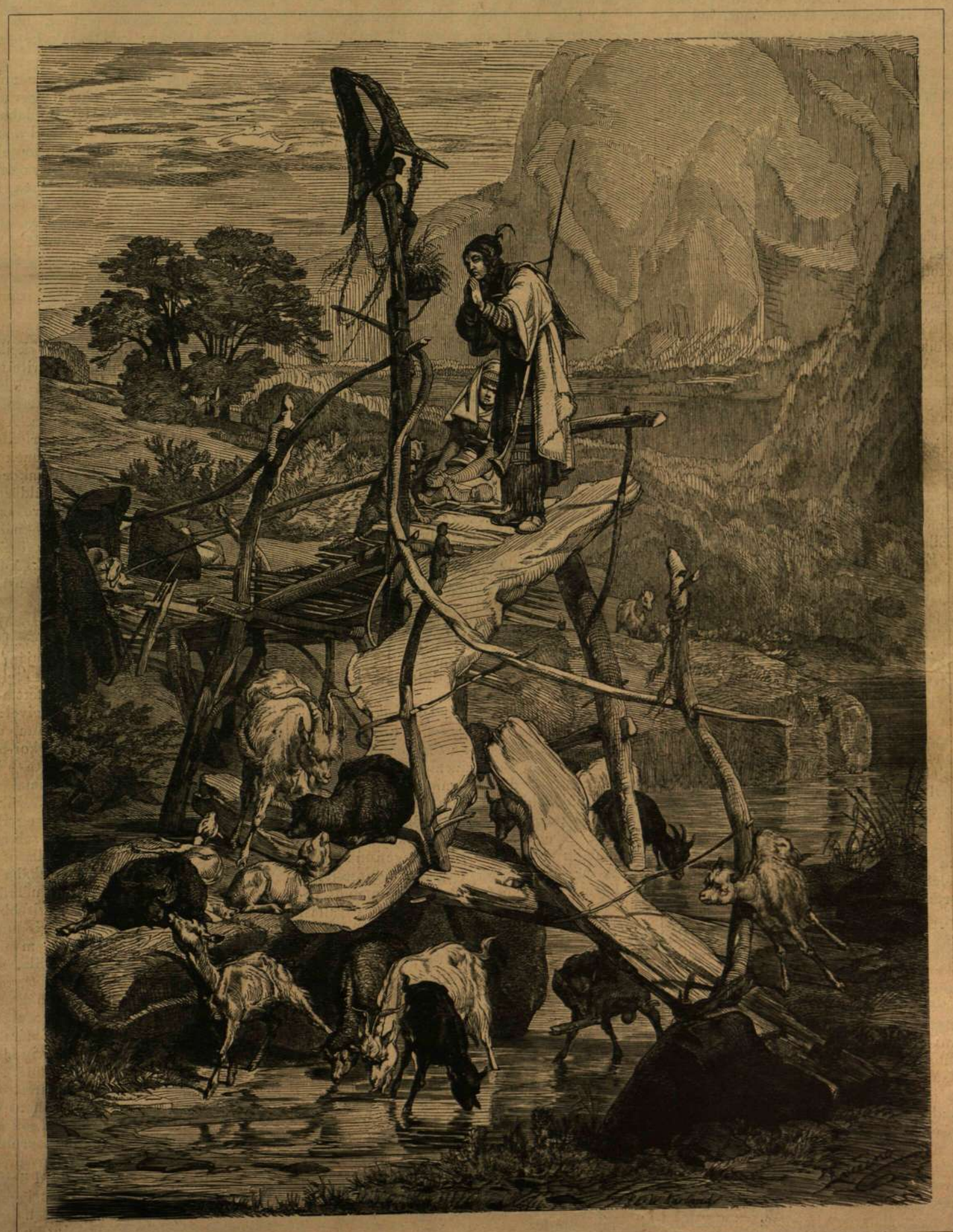

AZ EVANGELISTÁK HIDJA HERCZEGOVINÁBAN.

Az evangelisták hidja Herczegovinában.

Montenegró éjszaki oldalán, Herczegovinának abban a részében, mely jelenleg Boszniához tartozik, van az a hely, melynek leirását és képét mai számunkban egy arra utazó jegyzetei után közöljük. Ezen a vad, szirtes vidéken fakad a Drina, mely a Szávába torkolásánál már hajózható folyóvá dagad.

Rovna mellett — irja az utazó — átléptem a montenegrói határt s igyekeztem elérni a her-

czegovinai fensikot, ama hegyek felé indulva, hol most is a háboru iszonya dul. Utközben találkoztam egy öszvérhajtsárral, ki ugyanarrafelé törekedett.

Minél magasabbra hágtunk, annál meredekebbé és szakadékosabbá vált a szikla-ut, mely néhol rendkivül keskenyné szorult össze. A rövidebb átvágókat választva eljutottunk az u. n. „szirt-erkélyre“, mely nem volt egyéb, mint alig két-három láb szélességü sziklapárkány, melyről letekintve, sötétkék homályával tátongott elénkbe a mélység. Ezen keresztül értünk el egy hegyi vizfogóhoz, cziszternához, hol az eléggé fris vizből meritettünk s miután kissé megpihentünk volna, — indultunk tovább.

Már mintegy hat órát haladtunk a szirtes fensikon s még négy órai ut állt előttünk, hogy fedél alá juthassunk. Napleszállta előtt kellett elérnünk a falut, mert később itt hiába zörget az ember, nem nyilik meg az ajtó előtte sehol.

A mint az ut a völgyöböl felé hajolt, áttekinthettük a hegyek és völgyzugok nagyszerü panorámáját és a kanyargó medret, melyen keresztül a Drina foly, száz meg száz görbületben, a vizesések szakadatlan lánczolatában. A nevezetes hid is meg volt már látható. A mint megpillantottuk, kisérőm, ki az egész uton kifogyhatatlan volt a rémes történetekből, el kezdte a következőt:

„Az ötvenes években harcz és nyomor borult hegyeink fölé. Derék csapatvezéreink Vuko Goluba és Anto Vukosov vitézül küzdöttek a török hadakkal. S ha ezek tulnagy erővel jelentek meg a harczmezőn: hüséges hegyeink és völgyeink mintha csak elnyelték volna előlök vitézeinket. Az ellenség nem tudott rájok akadni sehogy.

„Egyszer aztán megfogták Krca Petrovicsot, egy derék, becsületes embert, s rá akarták kényszeriteni, árulná el társai buvóhelyeit. Ez maga se tudta merre van az, mert nem volt rendes harczos. Elhurczolták hát s elkezdték kinozni, ütni-verni. E hidra érve kitárta karjait a kereszt felé, mintha azt akarta volna tanubizonyságul hivni, hogy nem tud semmit, a mit elárulhatna. Ekkor a pogányok megragadták, oda kötözték a keresztfa tövéhez s kitolták mind a két szemét. A keresztet magát letörték fölötte, ugy hogy az egész sulyával rajta feküdt, mikor megtalálták a nyomorultak. Ezután még {hét esztendeig élt, de végre még se halhatott meg természetes halállal.

„Egyszer, mikor a falu népe ismét a hegyekbe menekült a törökök elől, a vak Krca nem indulhatott el a veszedelmes hegyi utakon. Igy hát háza padlására bujt el. De a törökök földig égették az egész falut s igy ő is oda veszett szegény.

„Pár év mulva aztán ütött a bosszu órája. A mi Luka Vukalovicsunk véresen fizette nekik vissza a kölcsönt. Vitéz cetájával (nagyobb csapat) utólérte a török portyázókat. Az agát és még egy veres szakálu törököt oda hurczoltatta gaztettük színhelyére, erre a hidra s a barjak (török zászló) lófarkából sodrott kötéllel az ujra felállitott kereszt két oldalára akasztotta fel. A testöket megették a madarak, a kötél ma is ott lóg még a két hidoszlopon. Az aga lovának patkóiból pántot kovácsoltak. Az is látható még.

„Petrovics özvegyének sorsán mindez nem sokat forditott. Már vén és beteges, szomoru napokat él, s a hegyek oldalán őrzi pár nyomorult kecskéjét. Leánya, a szép Száza, özvegy maradt mindjárt házassága elején. Férje elesett a Porimhasadékban, a hol Luka is csak nehezen tudott elmenekülni, mikor a törökök bekeritették. Az özvegy gyámol nélkül maradt öreg anyjával s nemsokára később született gyermekével.“

Ez alatt elértük a hidat, jobban mondva pallót. A kereszt alatt egy imádkozó csoportot láttam, mely mondhatatlanul meghatott. Egy fiatal asszony, maga is csaknem gyermek még, a kereszt tövébe helyezte csecsemőjét, s összekulcsolta ölébe ejtett kezeit. Egy másik szikár alak lehajtott fövel állott ott, vállán hosszu puskával s ugy emelte reszkető kezét a megváltó képe felé, mely fris hegyi virággal volt körülfüzve. Csend terült el a vidéken. Magok a hidfő körül legelésző juhok és kecskék is alig hogy mozdultak, mintha kőből lettek volna faragva. Alig mertem közeliteni, nehogy megzavarjam e mozdulatlanságot, s néma szemlélésébe merültem e meghato csoportnak. Elég közel voltam, hogy kivehessem, hogy az álló alak egy öreg, szegény asszony, kinek a feszülethez felemelt szeméből nagy gyöngyökben pergett alá a köny.

Nehéz az asszony sorsa, a ki az ura fegyverét kénytelen viselni,“ mondja egy itteni közmondás s én utitársamhoz fordulva, mondám:

— Azt hiszem, ennek se sokkal jobb dolga volt, mint a Petrovics szegény özvegyének.

— Ó az maga — felelt kisérőm.

... Maga a hid igen régi lehet. Azt hiszem, a régi szerb szabadságharcznak idejéből való, mikor egy csapat bátor ember a mai Montenegrót megalapitá.

A hely rendkivüli leleményességgel van megválasztva. A Drina medre itt meglehetős széles s igy áradáskor sem fenyegeti a hidat. A folyó medrében hatalmas szikladarabok hevernek, melyek a Brlac oldalából szakadhattak ide. A víz fodrokká törik rajtok össze, de tovább hengeriteni nem képes a kolosszusokat. Saját magok és tán az évezredek sulya alatt fekhettek azok itt, beleékelve a földbe, mielőtt eszébe jutott volna valakinek áthidalni őket, egy-egy deszkát helyezvén föléjük. Most nehéz tuskókból, mintegy véletlenül, de a nehézkedés törvényei szerint mégis szilárdul van összetákolva a palló, — bár nem egy vonalban, hanem az idestova heverő sziklák szerint, melyek a hidoszlopokat képezik, czik-czakban, ugy hogy a ferdén, lejtősen, néha féloldalt álló tuskók csuszamós felületén ugyancsak ügyelni kell, hogy el ne bukjék az ember, hogy pedig éj idején is megkisértse valaki az átmenetelt, bennszülöttnek kell lennie.

A híd négy legnagyobb karója tetején a négy evangelista durván faragott képe látható. Nyilván ezekben biznak a benszülöttek, hogy elégnek látták a füzgalyokból készült karfát csak helylyel-közzel s csak egyfelől kötözni a karókhoz. Minden egyes hajlásnál el kell ereszteni ezt a nagyon is bizhatlan támaszt s biztos fogással a másik karfát ragadni meg, ha az ember nem akarja kitenni magát a hideg fürdő esélyeinek.

A szájhagyomány szerint ezt a pallót a morac-ok készitették először, kik a hegygerinczen át Csernagorába mentek. Eleinte ez volt a niksicdrobnyaki és grubeliczi fensikok lakóinak egyetlen biztos átjárója s a mai hegylakókra nézve is nagy jelentőségü, minthogy ezek a szélesebb török utak és hidak iránt mindig bizonyos tartózkodással viseltetnek.

E palló számos véres jelenetnek volt már tanuja. A törökök nem egyszer hatoltak el ide is, összetörték a keresztet a feszülettel és megcsonkitották az evangelisták alakjait. De a bennlakóknak első gondja volt, mindjárt az első győzelem után helyreállittani a pallót s még vértől párolgó kézzel igyekeztek eltörölni a rombolás nyomait. Ilyenkor virágfüzérekkel diszitették fel mindig a megváltó és az évangelisták alakjait. A tűz soha sem birta egészen elpusztitani, mindig maradt belőle valami, s a lerombolt részek helyreállitása mindig nemzeti és vallási ünnep volt a hegylakóknál.

A gorilla és rokonai.*

Du Chaillu maga is azt tekinti az egyenlitő alatti Nyugot-Afrikában több éven át folytatott vadászeletének egyik legnagyobb vivmányául, hogy sikerült nekie a g o r i l l a és vele rokon többi három afrikai majomfaj természetrajzát illetőleg biztos felvilágositásokat szerezni. Az utóbbi majomfajok: a c s i m p á n z, a n s i e g o m b u v e (Troglodytes Calvus) és a k u l u h a m b a (Troglodytes Culu-Hamba). Mondja, hogy ő a gorillák sajátságos életmódját, szokásait az ős rengetekben gondosan megfigyelte és tanulmányozta és az első példányt a fan-négerek birtokán lőtte le.

A Kristály-hegységen áthaladtában egy vadon tenyésző, vagy legalább elvadult czukornádból álló sürüség közelében talált a gorilla első nyomaira. A nádak itt-ott le voltak törtdelve és darabokra tépve s kisérői azonnal ijedten kiáltottak föl „Nguyala!“ — mely szó alatt ők saját nyelvökön a gorillát értik. S később valóban még biztosabb nyomait is fedezték föl a szörnyeteg közellétének.

A gorilla, mint a többi majmok, négykézláb szalad. Futás alkalmával hátsó kezeinek csak hüvelyke és hüvelykhusa érinti a földet, a többi ujjak nem hagynak nyomokat és az első kezeken is az ujjak csupán gyengén nyomódnak le a talajon, mert a gorilla nem a kezek talpain jár, hanem ujjait befelé görbiti, ugy hogy azoknak külső fele érinti a földet.

Hosszas keresgélés után végre négy fiatal gorillát találtak egy feldőlt régi fatörzs megé rejtőzve. Gyorsan tova iramlottak a sziklatömbökön és árkon-bokron keresztül, s félig fölegyenesedve futottak és iszonyu orditozást csaptak, melyben volt valami emberi, ugy hogy Du Chaillu majdnem gyilkosnak képzelte magát, mikor fegyverét rájok sütötte.

A gorilla, mikor feláll is, némileg hajlott állásba helyezi magát: háta meg van görbülve s térdei kifelé állanak. Hátulsó lábai aránylag rövidek s csak nehezen birják el a sulyos felső testet. Mikor hátsó lábain lassu léptekkel czammog, az egyensulyt azáltal igyekszik fenntartani, hogy hosszu karjait ide és tova hányjaveti. Gyorsabb futásnál első kezeit is igénybe veszi és ilyenkor a gorilla poroszkálva olyanformán halad, hogy ugyanegy oldalon levő első és hátulsó kezével egyszerre lép. Nagy feje majdnem nyak nélkül nyugszik széles és hatalmas vállain. Melle és végtagjai szokatlan izomerőt árulnak el.

Du Chaillunak többször volt alkalma nőstény gorillákat látni, a mint kölykeikkel az erdőben vagy sziklatömbökkel boritott fennsikon játszadoztak s megvallja, hogy e látvány oly kedvesnek tünt föl előtte, miszerint soha sem vitte rá a lélek, hogy rájok lőjön. Anya és fiai, melyek 3—5 darabból álló csoportokban szoktak együtt mulatozni, ha vészt sejtenek közeledni, gyorsan futásnak eredtek s ilyenkor az általok lakott vidéken igen bajos őket üldözni. A fiatal gorillák kora ifjuságuktól kezdve szénfeketék; ellenben a közelrokon majomfajoknál, melyeket sokáig a gorillákkal tévesztettek össze, a fiatalok valamivel világosabb színüek. A fiatal csimpánz majom sárga és a fiatal nsiego-mbuve mocskos fehér.

Mikor Du Chaillu az egyenlitőtől délre eső tájakon tartózkodott, afrikai vadásztársaitól egy fiatal eleven gorillát kapott ajándékba. Két-három éves lehetett s 90 centiméternyi magas volt. Du Chaillu mident elkövetett a fiatal állat megszeliditésére; kedvencz ételeivel: vad gyümölcsökkel és levelekkel tartotta, de minden fáradsága sikertelen maradt. Olykor-olykor még ételt nyujtó kezet is összekarmolta és harapdálta és a legelső kinálkozó alkalommal meg akart szökni. Négy erős emberre volt szükség, hogy az állatot visszatarthassák s az egyiket karján oly erősen megharapta, hogy a seb nagyon veszélyessé vált. Mikor aztán az állatot ennek következtében bambusznád-kaliczkába rekesztették, csakhamar elpusztult, a nélkül, hogy a megelőző betegségnek csak legkisebb nyoma is észrevető lett volna nála. Mégis ugy látszik, hogy a fiatalok megszeliditése nem mindig lehetetlen. Egy másik nőstény gorilla, melyet Du Chaillu a Kamma-vidéken fogott, már sokkal szelidebbnek és engedékenyebbnek mutatta magát, de az is nemsokára elhalt, mert alkalmas táplálékot nem tudtak szerezni számára. Bizonyos W a l k e r nevü ember, ki 10 évig lakott a Gabon mellett, azt irja onnan (1861.), hogy egy nőstény gorillát négy hónapig tartott ügynökségében s az teljesen szelid és bizalmas volt. „Szeretetreméltóbb vala“ — irja — „sok néger gyereknél s a neki adott Seraphine névre mindenkor hallgatott. Sőt annyira ment, hogy őrét gyakran elkisérte a városba és a szomszéd ügynökségekbe. Iránta és segédeim iránt igen bizalmas volt s csupán akkor haragudott, ha gyermekek tolakodtak közelébe. Ezek iránt épen oly ellen szenvvel viseltetett, mint a legtöbb nagyobb majomfajok. Ritkán volt megkötve s ha ez meg is történt, egy fekete szalag elég volt számára, melyet pedig, ha erőszakhoz nyul vala, könnyüszerrel széttéphetett volna. Örömest megengedte, hogy felöltöztessék, sőt ugy látszék, hogy a ruhákat igen szereti. (Hisz nő volt az is, az isten adta!) Gyakran reggelizett asztalunknál Barbotin és Renaudin urak társaságában. Ha üvegek és cserépedények álltak az asztalon, mindig nagyon óvatos vala, nehogy azokból vagy egyet vigyázatlanságból eltörjön. Seraphine utoljára vérhasban pusztult el.“

Miután Du Chaillu a Fan-föld erdőségeiben hiába tett néhány kirándulást a gorillák fölkeresésére, végre mégis csak sikerült egy oly állat közellétének biztos jeleire bukkannia. Utitársai komoly előkészületeket tettek a vadászat e szokatlan nemére. Fölkarczolták kezeiket s a sebekbe varázsport dörzsöltek, hogy nyugodt, nem reszkető karjok és biztos lövésök lehessen. Bár Du Chaillu megszokott kék vadászruháját vette föl, de arczát ő is feketére mázolta, mint rendesen, hogy a vadnak ne hamar tünhessék fel. Mindnyájan különös gonddal töltötték meg fegyvereiket, s azután a föltalált nyomok után indultak. Mialatt Du Chaillu társaival együtt a bozót közt ovatosan előre nyomult, tisztán kivehették azt a különös recsegést, melyet az állat a nádszálak kettétörésével okozott. Az állat rendesen a földön hever s bogyókat, füleveleket s más efféle növényi táplálékot szedeget s különösen a vad ananász leveleit kedveli. Ez okból főleg a Kammavidéken igen gyakori a tengerpartok közelében, mert ott nagy területek vannak belepve vad ananászbokrokkal. De sokszor fölmászik a fára is és ott gyümölcsöket szed. Hatalmas fogaival, melyek inkább vérengző vadállat, mint egyszerü növényevő számára látszanak teremtve, a legkeményebb diókat is feltördeli. Erős előfogai különben olyankor is nagy segitségére vannak, mikor bizonyos fanemek ágait és fiatal törzseit letördeli s azután szétrágja, hogy tápláló belsejét elkölthesse. Hanem épen e különös táplálék örökös vándorlásra kényszeriti a gorillát, mert nagy ehetősége és falánksága következtében környezetének élelmi készletét csakhamar letarolja es fölemészti. Éjjelenként hátával hihetőleg valamelyik fatörzshez támaszkodik s ugy alszik; külön lakást sohasem készit magának.

Minél előbbre hatolt Du Chaillu, annál tisztábban volt a faágak recsegése hallható, s mindenik vadász még egyszer gondosan megvizsgálta fegyverét, mert a gorillavadászatnál a veszély legalább is oly nagy, mint a párducczal folytatott küzdelemben. Az állatot még meg sem pillantották, midőn az erdőben hirtelen borzasztó bőgés hangzott fel és egy majdnem két méter magas vén himgorilla legfeljebb 13 méternyi távolságban előttök felegyenesedett.

A gorilla bőgése dühös ugatással kezdődik, mintha egy nagy kutyát ingerelnének, azután valami sajátságosan dörgő mély bömbölés következik, mely a torok mélyéből tör elő s egy perczig tovább tart.

Az állat legcsekélyebb félelmet sem árult el a vadászok előtt, hanem magasan fölegyenesedve villogó szürke szemekkel s vad, ördögies kifejezéssel nézett rájok. Arcza iszonytató barázdákkal torzult el s vékony ajkai, melyeket fölhuzott, hatalmas állkapczát és hosszu agyarakat tüntettek elő. Ugy állt ott a vadászok előtt a nyugot-afrikai erdők rettegett királya, mint valami éjjeli pokolkisértet.

Miközben az állat a vadászokra fogvicsorgatva nézett, vastag ökleivel hatalmas mellcsontját verdesé, mely ugy dögött, mint valami nagy dob s ismételte borzalmas bőgését, ellenfeleit harczra hiva ki s önmagát is ezáltal mintegy buzditva, ingerelve.

Most nehány lépéssel közelebb jött, a régi festmények ördögalakjaihoz hasonlitva, és e közben homlokán levő rövid haját folytonosan és gyorsan föl s alá mozgatta. Végre midőn majd bőgve, majd mellét döngetve valami 6 méternyire közeledett, Du Chaillu rá sütötte puskáját, még pedig oly szerencsésen, hogy egyetlen lövéssel földre terité.

Az ily vadászatnál az a főszabály, hogy a gorillát minél közelebb kell engedni és csak akkor tüzelni széles mellére, mikor a vadász biztos lövést tehet. Magános vadászra nézve, irja Du Chaillu, a lövés elhibázása bizonyos halál. Még a vizilónál is sikerül a négernek, ki rá lőtt, gyors futással elmenekülni, de a gorilla elől az elfutás lehetetlen. A második töltésre pedig nem marad idő. Mint mondják, a dühös majom, mikor ellenére támad, első karjaival annak a koponyáját zuzza szét vagy pedig szakadatlanul dühösen meresztve rá szemeit, hátulsó kezeivel szakgatja szét a testét. Egy másik gorillavadászat alkalmával Du Chaillu egyik legjobb vadászát veszitette el ily módon. Lövést hallott s arra felé sietett, honnan a hang jött. Ott találta emberét vérében uszva, kicsüngő belekkel. Puskája szét volt zuzva, csöve meggörbitve s a vason világosan fölfedezhetők voltak a majom fogainak nyomai. A vadász egy erős himgorillát taiált s reá lőtt, de csak gyengén sebesitette meg azt. Mikor ujból akart tölteni, az állat kiragadta kezéből a fegyvert s őt magát halálosan megsebesitette.

Szerencsére a gorilla épen oly könnyen hal meg, mint az ember s ha egy golyó a mellébe furódik, arczára csik s hosszu karjait szétterjeszti. Eközben borzasztó kiáltást hallat, mely félig visitás, félig bömbölés — s egyszersmind némileg az ember halálkiáltására is emlékeztet. Mikor a vadász egy gorillacsaládot együtt talál, rendesen a kisebb és gyengébb alkatu nőstény szokta őt először észrevenni. Hangos intő kiáltást hallat s gyorsan elszalad. Különben kotyogáshoz hasonló hanggal szokta magához csalogatni. Ellenben a himgorilla nem fut el, hanem bátran száll szembe az emberrel.

(Folyt. követk.)

* Mutatvány Sámi Lajosnak „Dél-afrikai utazások és föltedezések“ czimü munkájából. Jelen közlemény a könyvnek Du Chaillu utazásáról szóló fejezetéből van átvéve.

A REJTELMES SZIGET.

Harmadik rész: A sziget titka.

IX. Fejezet. Ujabb, de eredményesebb kóborlások a föld alatt. Egy név, mely a rejtély kulcsául szolgál.

Egy földalatti barlangba néztek be, mely azonban vizzel volt tele s melyben a távirdasodrony elveszni látszott. Mikép fognak beljebb hatolhatni? — ezt kérdék magokban s egymástól.

— Vagy fenékig kiszárad az apályival a viz, — nyugtatá meg Cyrus a kétkedőket — s akkor száraz lábbal mehetünk belebb; vagy ha még viz marad benne: az, a ki ide hivott, gondoskodni fog arról is, hogy legyen min haladjunk tovább.

Valóban úgy volt. A mint jobban vizsgálták a lábajknál megnyiló mélységet, egy mozgó setét testet vettek észre. Csónak volt, mely a sziklához kötve, a vizen lebegett. Két oldalán két pad nyult végig, ülésre; s a padok alatt két evező feküdt.

Egy percz múlva mindnyájan a csónakban ültek; Nab és Ayrton fogták az evezőket, Pencroff a kormányt. Smith Cyrus a csónak orrába állt, mig Spillett a világító lámpát tartotta magasra.

A barlang bejárata alacsony volt, de boltozata beljebb gyorsan magasbult. A setétség azonban mélyebb s a világító csekélyebb volt, hogysem a földalatti üreg terjedelmét csak megközelitőleg is ki lehetett volna venni. Mély csend uralkodott az üregben, melyhez hasonlók a föld különböző részein nem csekély számmal találhatók, pl. a Fingal barlangja Staffa szigetén, a Hebridák egyikén; a Morgati barlangok Bretagne-ban, a Bonifacio-barlang Korzikában, a Lyse-Ijord Norvégiában; ilyen az óriási Mammut-barlang is Kentuckyban, mely ötszáz láb magas és hossza több húszezer lábnál.* A föld különböző pontjain a természet maga vájta e sirboltokat s fentartotta őket az emberek bámulatára.

Negyedóráig haladtak a barlangba egyenesen befelé, midőn Cyrus meg akarván győződni, vajjon a sodrony jó-e velök, a falhoz hajtotta a csónakot. A huzal csakugyan ott volt, a szikla kiálló csucsaihoz kötözve s belebb huzódva mindenütt a sziklafal mellett.

„Előre!“ vezényelé Cyrus, s haladtak.

„Megállj!“ kiálta Cyrus egy idő mulva.

A csónak megállt s az utasok élénk fényt pillantottak meg, mely egyszerre megvilágitá a mély üreget. Most módjukban volt széttekinteni annak belsejében. Mintegy százlábnyi magasan függő boltozat nyugodott számos bazalt sziklákon, melyek mintha csak öntve lettek volna. Egy óriási dóm belsejét mutatta a látvány, e szeszélyes körrajzu, egyenetlen, de egyaránt tömör oszlopokkal, melyeknek élén ama csodás földalatti fény rejtélyes sugarai törtek meg.

De e fény minősége s természete fölött nem maradhattak sokáig kétségben. Fehér szine elárulta, hogy villany-gőczből jő. Egy villanytelep volt e mély üreg napja, mely azt bevilágitotta.

Smith Cyrus által adott jelre az evezők ismét a vizre csapodtak, s a viz csöppjei mint ragyogó gyémánt-zápor szökelltek föl utánok. A csónak egyenest és gyorsan haladt a fény forrása felé. A viz szine e helyütt mintegy három-négyszáz lábnyira látszott terülni, s a láthatárt egy magas, tömör bazalt-sziklafal zárta el, mely a barlang fenekét képezte. Közben a boltozat minden hajlása, az oszlopok minden éle a villanyos fény visszaverődésében tündöklött.

A tó középen egy hosszukás, orsó-alaku test uszott a viz szinén, vagy inkább lebegett, néman, mozdulatlanul. Két oldalából lövellt ki a villanyos fény, tömör sugár-rőzsékben, izzó fehér világgal. Egy óriási czet testéhez hasonlitott s mintegy 250 lábnyi hosszu volt és tiz-tizenkét lábnyira emelkedett ki a vizből.

A csónak meglassitá menetét a mint közeledett. Cyrus fölegyenesedett s mohó tekintettel, erős felindulással szegezte szemeit a tüneményre. Egyszerre, megragadva a hirlapiró karját, felkiáltott.

„Ez ő! Nem lehet más! Ő.“ S azzal visszahanyatlott a padra és halkan mormogott egy nevet, melyet egyedül Spillett Gedeon hallhatott.

Kétségkivül ez is ismerte a nevet, mert az bámulatos hatást tett reá s siket hangon felelt:

„Hogyan? Ő volna? Ő — a törvényen kivül álló ember!“

„Ő az!“ erősité Smith Cyrus.

A mérnök vezényletére a csónak közeledett a világító testhez. Oda érve, baloldalát érinté, melyből vastag üvegen át özönlött ki az egyik fényrőzse. Smith Cyrus és társai a sajátságos alaku hajó fedélzetére hágták föl a lépcsőn, mely csónakjukig ért. A fedélzetről vaslépcső vezetett be a hajó belsejébe. A lépcső alján vas rácsozatos folyosó volt, villanyfénytől világitva. E folyosó végén ajtó volt, melyet Cyrus kinyitott.

Diszesen ékitett terembe léptek, melyen gyorsan haladtak át. Onnan egy könyvtárszoba nyilt, melynek mennyezetéről, üvegen át, majdnem vakitó világosság özönlött le és szét. A könyvtár fenékfalán nagy ajtó állt zárva. Még eddig élő lénynyel nem találkoztak. Smith Cyrus bátran kinyitotta azt az ajtót is.

Tágas terem, inkább muzeumhoz hasonló, a természeti ritkaságok s műkincsek egész tára, a művészet és ipar csodáival, nyilt föl a belépők tekintete előtt, a kik tündérpalotában vélték lenni magokat. A terem egyik oldalán felséges mivü orgona állott.

Gazdag divánon hátradőlve egy férfit láttak, kinek lába bársony vánkoson pihent, de ki őket észre sem látszott venni.

Ekkor Smith Cyrus megszólalt, s társainak végetlen meglepetésére, erőteljes, de egyszersmind tiszteletteljes hangon ezt mondá:

— Némo kapitány! Ön idézett: itt vagyunk!

E szóra a félfekvő helyzetben levő férfi fölegyenesedett, s arcza most teljes világitásban tünt elő: felséges fő, magas homlok, büszke tekintet, fehér szakál s hátravetett dús fürtözet. Félkarjával a diván karjára támaszkodék, a mint fölemelkedett. Arcza nyugodt volt; de meglátszott rajta, hogy lassu betegség emészti s ásta alá életét. Hangja azonban még érczes és erős volt, midőn el nem rejthető meglepetéssel igy felelt:

* Lesz egyszer alkalmunk a föld legnevezetesebb barlangjait és földalatti üregeit külön czikksorozatban részletesebben is megismertetni olvasóinkkal.

Szerk.

— Uram, nekem nincs nevem!

— Ismerem önt — felelé Cyrus.

Némo kapitány egy megsemmisitő tekintetet vetett a szólóra, — azután visszadőlve vánkosára mormogá:

— Különben mindegy! ugyis meghalok.

Smith Cyrus közeledett; Spillett Gedeon pedig megragadta kezét, melyet forrónak talált. A többiek tiszteletteljes távolban maradtak.

Némo kapitány kezével intett, hogy üljenek le. Aztán Cyrushoz fordult:

— Ön ismeri a nevet, melyet egy ideig viseltem.

— Igen, — mondá ez; — s a csodálatos, tenger alatt járó hajót is, önnek e bevehetetlen várát: a Nautilust.

— Hogy lehet az? Harmincz éve lesz, hogy az emberektől elszakadva, velök nem érintkezve, a tengerek alatt élek. Ki árulhatta el titkomat?

— Oly valaki, a ki ön irányában titoktartásra kötelezve nem volt; s a kit annál fogva árulás vádja nem is illet.

egyet tudok, vagy legalább sejtek, Némo kapitány. S ez az, hogy mióta engem és társaimat egy véletlen e szigetre dobott, egy jó szellem áll őrt mellettünk, a ki legnagyobb bajainkban segitett, legnagyobb veszedelmeinkben megmentett; — és hogy e jó szellem ön volt, Némo kapitány!

— Én voltam, — felelé az agg egyszerüen.

Cyrus és Smith felállottak. Társaik közeledtek, s a mindnyájok szivéből kicsordulni kész hála-érzelem élénk mozdulatokban lelt s szavakban keresett kifejezést.

De Némo kapitány egy kézintése elfojtotta szavaikat; s megindultabb hangon, mint talán maga is akarta, igy szólt:

— Hallják előbb történetemet.

(Folyt. követk.)

Egyveleg.

— **Bécsi élcz.** Az elszaporodott vasuti szerencsétlenségek Bécsben következő élcz keletkezésére nyujtottak alkalmat: „Kik huzzák a Ferencz-József vaspá-

a herczegnek nagy kedve telt. Legzajosabban viselték magokat a zenészek, a parsik, kik igazi barbár hanglármát vittek véghez a menet élén. A menet a város főbb utczáin számos üdvözlő feliratokkal diszitett diadaliv alatt vonult a királyi palotába. A herczeg délután a várost szemlélte meg, s jelen volt a tisztelettére rendezett elefánt-, rhinoczeros-, bivaly- és kosviadalon.

— **A légy hasznos voltát** Emerson angol vegyész hosszas górcsövi tanulmányai után igy bizonyitja: Ki valaha legyet figyelemmel kisért, bizonyára láthatta, hogy az időről-időre, ha a szobát körülröpkedte, valahová leszáll egy pillanatra és ez alatt látszólag tisztálkodik. Először hátsó lábait dörzsöli egymáshoz, erre mindegyikét végig keni egy-egy szárnyán, erre az elölábakkal hasonlókép jár el és végül látható, hogy szárnyát végig simitja lábain és egész testén, már a mennyire elér. Miért teszi ezt a légy? Emerson egy erős górcsövön nézve a legyeket, apró élősdiekkel látta ellepve, melyeket azok a levegőben fogdosnak össze és azután megesznek. A górcső világosan kimutatta, hogy a látszólagos tisztálkodás nem egyéb, mint az élősdiek fölemésztése. Emerson látott legyeket látszólagosan egészen tiszta papiroson kóreségelni. A papirt a górcső alá téve, élősdiekkel látta tele. Már most egészen tiszta papirost megnedvesitve a konyhá-

Két oldalából lövellt ki a villanyos fény.

Némo kapitány! Ön idézett: itt vagyunk!

A REJTELMES SZIGET.

— Tudom. A franczia, nemde, kit ezelőtt tizenhat évvel a sors hajómra vetett?

— Ugy van.

— De hát ez ember, s két társa, nem veszett oda a Mael-özönbe, mely őket a Nautilustól eloldott csónakban elsodorta?

— Nem. S megszabadulása után leirta élményeit a Nautiluson, egy „Utazás a tenger alatt“ czimü könyvben * — ebből ismerem én is az ön történetét.

— Történetemnek csak igen kis részét, uram!

— Ugy van kapitány. Önnek előéletéről, s az okokról, melyek önt arra birták, hogy a világtól megválva, önként számüzze magát az emberek közül, sőt az egész száraz földről, valamint embergyülölete s az emberek és kivált a hajók ellen folytatott harczának okairól mit sem tudok, — s azért e fölött nem is itélhetek. De

* Olvasóink ismerik a lapunk mult évi folyamában adott közleményekből e könyvet is, melyről itt említés van s melynek meséje ekkép a „Rejtelmes sziget“-tel összefüggésbe van hozva.

lyán a rövidebbet: az utasok-e, vagy a kerekek?“ Felelet: „Mindenesetre az utasok; mert a kerekek legalább mindig megkapják az „utolsó kenetet.“

— **Törökország hitelezőit** a párisi „Charivari“ következőleg vigasztalja: „Vegyenek önök példát a holdtól, a török állampapirok e legrégibb részvényesétől; a holdat a törökök már kezdetben felére redukálták, de azért sohasem hallott tőle senki egyetlen panaszszót sem!“

— **Az angol trónörökös fogadtatása Kelet-Indiában.** A walesi herczeg keletindiai utazása egész diadalmenetté növi ki magát. Barodában igazi keleti pompával fogadták. Az állomási épület előtt 12 óriás elefánt állott, melyek csodálatos módon és tarkára voltak kifestve és pompás nyergekkel felnyergelve. Midőn a herczeg megérkezett, térdre vezényelték a jól dressirozott állatokat, mire a menet megindult. A herczeg felett az aranyos „állami napernyőt“ tartották. Két oldalán s elől piros és fehérbe öltözött szolgák mentek aranyszövetü kendőkkel s pávatoll legyezőkkel. A kiséret, mely az állami hordszék után ment, szintén elefántokon ült. A lovas zenekarok, és zászlókat vivő heroldok, a bennszülöttek aranyozott szarvu ökrök által vont szekerei, s a nagyszámu diszfegyverzetü lovagok a legritkább keleti látványt nyujtották, miben

ban föl-alá lengetett. Mikor erre a góreső alá tevé, ugyanazokkal a kis állatokkal látta elepve, melyeket a legyeken szokott volt találni. Emerson tovább folytatta kutatásait és piszkos, ugyszin tén büzös helyeken kövér legyeken kivül az élősdiek myriadjait találta, mig ellenben jól szellöztetett szobákban a legyek soványok és az élősdiek hiával voltak.

— **Egy quäckernő szónoklatából.** Philadelphiában a quäckeregyházakban nők is szónokolnak. Egy ily szónoknő egyik közelebbről tartott beszédében a következő életigazságokat állitotta fel: „Három dolog van, kedves barátaim és barátnőim, a melyek felett az életben leginkább bámulok: Az első az, hogy a gyermekek botokkal és kövekkel verdesik a gyümölcsfákat, holott a gyümölcs, ha megérik, magától is leesik. A második az, hogy a férfiak mért oly őrültek és istentelenek háboruba menni és egymást gyilkolni, holott egyszer a nélkül is meghalnak. A harmadik és utolsó, a mi felett legjobban csudálkozom az, hogy a fiatal emberek mért futkosnak az asszony ok után, holott ha azt nem tennék, akkor az asszony ok mennének hozzájok.“

„Lapok Petőfi Sándor naplójából.“

A forradalom dicsfényében tündöklő nagy költőnk ezen jegyzetei, melyekből csupán egy ívnyi jelent meg abban az időben Landerer és Heckenastnál, valóságos ritkasággá lettek a magyar könyvtárakban. Úgy látszik, először sem sok példányban volt kinyomatva, azután pedig a forradalom hányattatásai s az ostromállapot könyvkobzó barbarságai még ezt a kevés számot is oly csekélyre olvasztották, hogy ritka ember már az is, a ki egyet látott e füzet példányaiból. Más munkánál nem tűnnék ez fel annyira, de minden esetre meglepő Petőfi egy munkájánál, kinek minden irata, a mi csak a sajtó alól kikerült annyira el van terjedve, hogy a magyar olvasó közönségben az a ritkaság, a ki nem ismeri. Emlékszünk rá, hogy az ötvenes évek alatt „Az apostol“ czimü költői beszélyét mily sokfelé lehetett látni kéziratban, titkon lemásolva, de e napló-töredékek sem nyomtatásban, sem kéziratban nem voltak ismeretesek.

Mint ritkaság valósággal a „Petőfi-reliquiák“ közzé sorozhatók, s köszönettel tartozunk lapunk azon érdemes barátjának, ki Petőfire vonatkozó gyüjteményéből szives volt ezt a „Vasárnapi Ujság“ számára beküldeni, mint a mely lap (még a boldogult Pákh Albert idejétől kezdve) legtöbbet bocsátott közre a Petőfi életére és müveire vonatkozólag fennmaradt adatok és hagyományokból.

A lelkesedés és küzdelmek forrongó napjait annyira jellemzik e naplótöredékek, hogy érdek nélkül olvasni még akkor sem lehetne, ha különben is nem nyerne minden dolog kétszeres érdeket, mihelyt oly ritka lángszellemre vonatkozik, minő Petőfi volt. Ma, a higgadtabb kor itélete nem minden állitását fogadja el az elragadtatásában csak a szabadság rögtöni előteremtésére vágyó költőnek, de ki is várná, hogy a költő, ki a maga korát rohamosan akarja ragadni, mindent a történetiró higgadt itéletével mérjen. A Kliegl és Széchenyire vonatkozó megjegyzésnél például az idő nem Petőfinek, hanem Széchenyinek adott igazat.

De nem biráljuk most e naplótöredékeket, hanem átadjuk olvasóinknak, kik ebben Petőfi szellemét mindenütt megtalálhatják, mely az egész rögtönzött czikksorozatot átjárja, és sok helyen szépen, mindenütt pedig jellemzően nyilatkozik.

Lapok Petőfi Sándor naplójából. — *Első iv.* — *Tartalom: A magyar szabadság születése.* — *Márczius 15-ke.* — *A német polgárok és a zsidók.* — *Az országgyülés és az urbér.* — *Királyi leirat a miniszteriumról.* — *Monarchia és respublica.* — *Nagy péntek napja.* — *A katonaság.* — *Kliegl, Széchenyi, hivatal, rágalmak.* — *Pest, 1848.*

Pest, márczius 15. 1848.

Szabad a sajtó! . . . .

Ha tudnám, hogy a hazának nem lesz rám szüksége, szivembe mártanám kardomat, s ugy irnám le haldokolva, piros véremmel e szavakat, hogy itt álljanak a piros betük, mint a szabadság hajnalsugárai.

Ma született a magyar szabadság, mert ma esett le a sajtóról a bilincs. . . . vagy van olyan együgyü, ki azt képzelje, hogy szabad sajtó nélkül lehet bármely nemzetnek szabadsága?

Üdvez légy születésed napján magyar szabadság! először is én üdvezellek, ki imádkoztam és küzdöttem éretted, üdvezellek oly magas örömmel, a milyen mély volt fájdalmam, midőn még nélküloztünk tégedet!

Oh szabadságunk, édes kedves ujszülött, légy hosszu életü e földön, élj addig, mig csak él egy magyar; ha nemzetünk utósó fia meghal, borulj rá szemfedő gyanánt. . . . . s ha előbb jön rád a halál, rántsd magaddal sirodba az egész nemzetet, mert tovább élnie nélküled gyalázat lesz, veled halnia pedig dicsőség.

Ezzel köszöntelek, ez legyen utravalód az életben. Élj boldogul! . . . nem kivánom, hogy ne találkozzál vészekkel pályádon, mert az örökké nyugott élet fél halál, de legyen mindig férfierőd a vészeken diadalmaskodni!

Késő éj van. Jó éjszakát szép csecsemő . . . szép vagy te, szebb minden országbeli testvéreidnél, mert nem fürödtél vérben, mint azok, téged tiszta örömkönnyek mostak; és bölcsőd párnái nem hideg, merev holttestek, hanem forró, dobogó szivek. Jó éjszakát! . . . ha elalszom, jelenj meg álmamban ugy, a milyen majd leszesz férfikorodban, a milyen nagynak, ragyogónak, a világtól tiszteltnek én reméllek!

Pest, márczius 17. 1848.

Évek óta csaknem kirekesztőleges olvasmányom, reggeli és esteli imádságom, mindennapi kenyerem a franczia forradalmak története, a világnak ez uj evangyelioma, melyben az emberiség második megváltója, a szabadság hirdeti igéit. Minden szavát, minden betüjét szivembe véstem, és ott benn a holt betük megelevenedtek, és az élethez-jutottaknak szük lett a hely, és tomboltak és őrjöngtek bennem!

A tűzokádóhegy közepébe kellene tollamat mártanom, hogy napjaimat, napjaim gyötrelmeit leirhassam!

Igy vártam a jövendőt, vártam azt a pillanatot, melyben szabadsági eszméim és érzelmeim, szivemnek ezen elkárhozott lelkei elhagyhatják a börtönt, kinszenvedések helyét . . . . vártam e pillanatot; nemcsak reméltem, de bizton hittem, hogy el fog jőni. Tanubizonyságaim erre a költemények, melyeket több mint egy év óta irtam. Nem okoskodás után, de azon prófétai ihletből — vagy ha ugy tetszik, nevezzük állati ösztönnek, — mely a költőben van, világosan láttam, hogy Európa naponként közeledik egy nagyszerü, erőszakos megrázkodáshoz. Ezt többször leirtam, még többeknek elmondtam. Senki sem hitte jövendölésemet, sokan kinevettek érte, átaljában ábrándos golyhónak neveztek, de azért folyvást élt bennem ama hit, s ugy voltam, mint az állatok a földindulás vagy napfogyatkozás előtt.

Politicai életünket távolról néztem vagy rá sem néztem, a miért részint egyoldalusággal, részint bünös egykedvüséggel vádoltak. A rövidlátók! Én tudtam azt, a mit ők nem tudtak, és azért szánakoztam a napi politica kurjogató hősein, s mosolyogtam a fontosságot, melyet magoknak tulajdonitottak; tudtam, hogy az ő fényes tetteik és fényes beszédeik nem egyéb, mint homokra rajzolt kép, melyet a bekövetkezendő viharnak első lehellete elsöpör; tudtam, hogy ők nem azon nagy színészek, kik a világ színpadán az ujjászületés óriási drámáját eljátszák, hanem csak a decoratorok és statisták, kik a függönyöket aggatják s a színpadra székeket és asztalokat hordanak.

Magamba zárkóztam, mint elzárkozik tornyába a csillagász, s a földről az égre vetettem szemeimet, a jelenből a jövőbe. Egyszerre leszakadt az ég a földre, jelenné lett a jövendő . . . . a forradalom kitört Olaszországban!

A mint nézték a jövendőmondók a gyermek Jézust a jászolban, oly lelkesedéssel és áhitattal néztem én ezen uj meteort, ezen déli fényt, mely születésekor is nagyobbszerü volt minden éjszaki fénynél, s melyről meg volt irva lelkemben, hogy be fogja utazni a világot.

És ugy lőn. Olaszországban tölté gyermekségét, vándorolt fölfelé, egyszerre Párizsban termett, mint férfi, s onnan kikergette Lajos Fülöpöt, miként Krisztus az adóvevőket Jeruzsálem templomából.

Oh mikor én meghallottam, hogy Lajos-Fülöpöt elüzték s Franczia ország respublica!...

Egy Pesttől távol eső megyében utaztam, s ott egy fogadóban lepte . . . . rohanta meg e hir szivemet, fejemet, lelkemet, idegeimet.

Vive la republique! kiálték föl, azután némán merően álltam, de égve, mint egy lángoszlop.

A mint eszméletemet visszanyertem, egy aggalom kezdett bántani, — a jelszó ki van kiáltva, gondolám, ki tudja, mi nem történt vagy történik, mig én haza érek! nélküleim kezdődjék a forradalom? hah!

Nyakraföre siettem a fővárosba . . . . reszketve, lélekzet nélkül értem haza . . . .

Általános volt a lelkesedés, de még semmi nem történt. . . .

Nagyot lélekzettem, mint a buvár, midőn a viz alól fölmerül.

A forradalom lángja becsapott Németországba, egyre tovább harapózott; végre Bécset is fölgyujtotta, Bécset! . . . . és mi folyvást lelkesedtünk ugyan, de nem mozdultunk. Az országgyülés igen szépeket beszélt, de a beszéd bármilyen szép, csak beszéd, és nem tett. Pesten márczius 14-én az ellenzéki kör gyülést tartott, mely ősi szokás szerint eredménytelenül oszlott szét. E gyülésben inditványoztatott, hogy a tizenkét pont petitioképen fölnyujtassék a királynak, még pedig rögtön, de az akkor virágzott táblabirói szellem Pontiustól Pilatushoz akarta vinni a dolgot, ugy hogy valamikor a huszadik században lett volna vége. Egyébiránt jó, hogy igy történt . . . . micsoda nyomoruság, kérni akarni, midőn az idő arra int, hogy követelni kell, nem papirossal lépni a trón elé, hanem karddal! . . . a fejedelmek ugy sem adnak soha semmit, azoktól, a mit akarunk, el kell venni.

Én nem voltam jelen az ellenzéki kör gyülésén. Akkor este Jókai mondta el eredményét, vagyis eredménytelenségét, nagy keserüséggel és teljes levertséggel. Hallattára magam is elkeseredtem, de el nem csüggtem.

Az éj nagy részét ébren töltöttem feleségemmel együtt, bátor, lelkesitő, imádott kis feleségemmel, ki mindig buzditólag áll gondolataim, terveim előtt, mint a hadsereg előtt a magasra emelt zászló. — Azon tanácskoztunk, mit kell tenni? mert az határozottan állt előttünk, hogy tenni kell, és mindjárt holnap . . . . hát ha holnapután már késő lesz!

Logicailag a forradalom legelső lépése és egyszersmind fő kötelessége szabaddá tenni a sajtót! . . . . azt fogjuk tenni! a többit az istenre bizom; és azokra, kik rendelve vannak, hogy a kezdetteket folytassák; én csak arra vagyok hivatva, hogy az első lökést tegyem. Holnap ki kell vivnunk a sajtószabadságot, és ha lelövöldöznek? isten neki! ki várhat ennél szebb halált?

E gondolatokkal aludtam el. Korán reggel az ifjak kávéházába siettem. Az uton Vasvári Pállal találkoztam, mondtam neki, hogy menjen Jókaihoz, s ott várjanak meg együtt engemet. A kávéházban még csak nehány fiatal ember volt, kik nagy busan poljtizáltak. Bulyovszki Gyulát, ki közöttök volt, meghittam Jókaihoz, a többieknek meghagytam, hogy az érkezőket tartsák itt, mig vissza nem jövünk.

Haza menvén, előadtam szándékomat a sajtó rögtöni felszabaditásáról. Társaim beleegyeztek. Bulyovszki és Jókai proclamatiót szerkesztettek, Vasvári és én föl és alá jártunk a szobában. Vasvári az én botommal hadonászott, nem tudva, hogy szurony van benne; egyszerre kiröpült a szurony egyenesen Bécs felé a nélkül, hogy valamelyikünket megsértett volna.

— Jó jel! kiáltánk fel egyhangulag.

A mint a proclamatió elkészült, és induló félben voltunk, azt kérdém, micsoda nap van ma?

— Szerda, felelt egyik.

— Szerencsés nap, mondám, szerdán házasodtam meg.

Lelkesedéssel és a sors iránti bizalommal mentünk vissza a kávéházba, mely már tele volt ifjakkal. Jókai a proclamatiót olvasta fel, én nemzeti dalomat szavaltam el; mind a kettő riadó tetszéssel fogadtatott.

(A nemzeti dalt két nappal előbb, márczius 13-kán irtam azon lakomára, melyet az ifjuság márczius 19-kén akart adni, mely azonban az eddigi események következtében szükségtelenné válván, elmarad. Mig én az egyik asztalnál a nemzeti dalt irtam, feleségem a másik asztalnál nemzeti fejkötőt varrt magának.)

A kávéházban azt határoztuk, hogy sorra járjuk az egyetemi ifjuságot s majd teljes erővel kezdjük meg a nagy munkát. Először az orvosokhoz mentünk. Szakadt az eső, a mint az utczára léptünk, s ez egész késő estig tartott, de a lelkesedés olyan, mint a görögtüz: a viz nem olthatja el.

Az orvosi egyetem udvarában ismét felolvasta Jókai a proclamatiót, és én elmondtam a nemzeti dalt. Innen a mérnökökhöz, ezektől a seminariumba a jogászokhoz vonult a számban és lelkesedésben egyaránt perczenként növekedő sereg. A seminarium csarnokában elénk állott egy professzor, és ezt mondta nagy pathossal:

— Urak, a törvény nevébe. . . . .

Többi szavait elnyelte a sokaság mennydörgő kiáltása s a tisztelt tanár többé nem

*

juthatván szóhoz, szépen elkotródott. A jogászok rohantak ki az utczára, hogy velünk egyesüljenek. Közülök Vidács emelt szót, elmondta, hogy professoraik a tartandó lakomábani részvevést eltiltották kicsapási büntetés mellett. Kaczaj és boszankodó kifakadások a hallgatóságban. De a lakoma már csak mellékes dolog volt. Jókai ismét fölolvasta a proclamatiót, és a tizenkét pontot, s én velem elszavaltatták a nemzeti dalt. Mind a kettőt fanaticus lelkesedéssel fogadták, s a refrainban előjövő „eskü szünk“-öt mindannyiszor visszaharsogta az egész sereg, melly a téren állt.

— Most menjünk egy censorhoz, és vele irassuk alá a proclamatiót és a nemzeti dalt! kiáltott valaki.

— Censorhoz nem megyünk, feleltem; nem ismerünk többé semmi censort, el egyenesen a nyomdába!

Mindnyájan beleegyeztek és követtek.

Landerer nyomdája legközelebb volt hozzánk, oda mentünk. Jókait, Vasvárit, Vidácsot, és engem neveztek kiküldötteknek, hogy a sajtót lefoglaljuk. Mi megtettük azt a nép nevében és a tizenkét pontot és a nemzeti dalt rögtön nyomni kezdték. Ez alatt kinn lelkesitő beszédeket tartottak Egressi Gábor, Degré, Vasvári, Jókai, stb. Dél felé elkészültek a nyomtatványok s ezrenként osztattak szét a nép között, mely azokat részeg örömmel kapkodta. Délután 3 órára gyülést hirdettünk a muzeum terére, s a sokaság eloszlott.

A szakadó eső daczára mintegy 10,000 ember gyült a muzeum elé, honnan közhatározat szerint a városházához mentünk, hogy a tizenkét pontot magokénak vallják a polgárok is, és velünk egyesüljenek. A tanácsterem megnyilt és megtelt a néppel, először. Rövid tanácskozás után a polgárság nevében aláirta a polgármester a tizenkét pontot, s az alant álló sokaságnak az ablakból lemutatta. Óriási kitörése a lelkesedésnek! .... Egyszerre az a hir szárnyal, hogy katonaság jön .... körülnéztem, hogy az arczokat vizsgáljam, egyetlen egy ijedt arczot sem láttam .... minden ajkon e kiáltás: fegyvert! fegyvert!

Ezen, különben alaptalan hir oly felindulást okozott, hogy Nyári Pál és Klauzál tovább beszéltek egy óránál, a nélkül, hogy beszédeikből egy-egy töredék mondatnál többet hallottunk volna.

— Budára, Budára! ..... a helytartó tanácshoz! ... nyittassuk meg Stancsics börtönét! ..... Budára! ....

Ezek voltak a nép leginkább és legtöbbször hallható kiáltásai. Végre választmány neveztetett ki Budára menendő, s a helytartótanácsot felszólitandó, hogy a censurát rögtön eltörülje, Stancsicsot szabadon bocsássa, s a katonaságnak rendeletet adjon, miszerint ügyeinkbe semmi szin alatt be ne avatkozzék. A választmány tagjai: Egresi Sámuel, Gyurkovics Máté, Irányi Dániel, Irinyi József, Kacskovics Lajos, Klauzál Gábor, Molnár György, Nyári Pál, Petőfi Sándor, Rottenbiller Leopold, Staffenberger István, Tót Gáspár, Vasvári Pál.

A választmány legalább huszezer ember kiséretében fölment Budára a helytartó tanácshoz, és előadta kivánatait. A nagyméltóságu helytartótanács sápadt vala, és reszketni méltóztatott, és öt percznyi tanácskozás után mindenbe beleegyezett. A katonaságnak kiadatott a tétlenség iránt a rendelet, a censura eltörültetett, Stancsics börtönajtaja megnyilt. A rab irót diadallal hozta át a töméntelen sokaság Pestre.

Ez volt márczius 15-ke. Eredményei olyanok, melyek e napot örökre nevezetessé teszik a magyar történetben. Események folytatásának ez közönséges volna, kétségkivül, de tekintetve annak, a mi volt, kezdetnek, nagyszerü, dicső. Nehezebb a gyermeknek az első lépést megtennie, mint mérföldeket gyalogolni a meglett embernek. (Folyt. köv.)

A titkos rendőrség az Egyesült-Államokban.

II.

Történnek azonban Amerikában is, mintmindenütt, igazságtalanságok. Ott is, mint bárhol, pénzzel sikeresen lehet valamely helytelen dolgot elleplezni.

Az északamerikai nagy háboru után, midőn a polgári életbe léptem vissza, egy nagy gyár vezetését vettem át.

Egy téli nap egy bostoni ház számára a megrendelt szállitmányt készittettem el. Már nem volt idő, hogy az elküldendő czikkeket mind ládába rakhatták volna, s az a sztalon maradtak értéke körülbelől ezer dollárra rugott. Másnap reggel, midőn a csomagolási terembe lépek, az asztal üres, az árúk nyom nélkül eltüntek.

Az épület négyszögü volt, száz méternyi homlokzattal; hatemeletes a földszinről felfelé, kétemeletes lefelé; középen az udvar; három oldalról tüzfalak. A bejárathoz csak két kulcs volt; az egyik nálam, a másik a gépésznél.

Rögtön távirtam le az irodába. A főnök feljött s azonnal egy titkos rendőrt hivatott, nem akarva a dolgot a több pénzbe kerülő városi rendőrség kezébe adni.

Én följártam vele az épületet, s e közben minden emberünk szokásait, szenvedélyeit és keresetét el kellett nekie mondanom. Aztán körülnéztük az épületet kivülről s nyitva találtuk azt a kis ajtót, hol a szemetet szokták kidobni egy szabad térre. Ezt az ajtót csak belülről lehetett kinyitni. Az az oldal puszta tér volt. Azon éjjel fris hó esett s a nyomok a Houdson folyóhoz vezettek le. Ott kellett az ellopott árúczikkeket hajóra szállitania. Annyi nyilván való volt, hogy házi tolvaj volt, a ki az árúkat elsikkasztotta.

Egy órával később egy másik titkos rendőr is érkezett s kértek, küldenénk föl hozzájuk azt az embert, ki a legalso földalatti helyiségben dolgozott.

Mikor ez följött, nem szóltak egyebet, mint azt, hogy öltözzék föl s kövessé őket. El nem szökhetett, mert csak az irodán keresztül volt a kijárat. Nem értesültem arról, hogy a detectif police mikép nyomozhatta ki a dolgot oly hamar; elég az hozzá, a rendőrök egyike másnap eljött tudatni, hogy az árúczikkeket fölfedezték, de oly ember kezében, a ki minden áldozatra kész, hogy a dolgot egész csendben intézhessék el.

A czég nem akart a fölfedezett tolvajságból hasznot huzni, csak azt kivánta, hogy az árúczikkek szállittassanak vissza, a melyek pedig netalán megromlottak, kárpótoltassanak, a detectiv policek pedig vegyék meg az orgazdán fáradságok diját. A kár teljesen meg lett téritve; a detectif police pedig, mint értésemre jutott, ezer fontnyi fáradságdijat követelt, — s ekkép az egész ügy el volt intézve a nélkül, hogy az igazságszolgáltatásnak dolgot adtak volna.

Sokan azt hiszik, hogy köztársaságban található föl az igazi szabadság. Igaz; de a mellett oly szigoru törvények alkotvák, hogyha azoknak egynémelyikét itthon meghonositani akarnók, nagyon sokan igy kiáltanának föl: „Hiszen ez zsarnokság!“ Hanem hát ép az a tudat, hogy oly szigoruak a törvények, teszi ott az életet kellemessé, mert csak akkor élvez az ember, ha háboritlanul élvezhet.

Amerikában az ember élete és vagyona csak azóta biztos, mióta a rendőrségek és bíróságok szerveztettek, s melyek hovatovább a tökély foka felé kezdenek emelkedni. Hiszen már most sincsenek oly birák, mint csak 10—15 évvel ezelőtt is voltak Uj-Yorkban, midőn azok ülhettek csak a birói székbe, kiket az irek óhajtottak. Egy példát idézek az akkori időkből saját élményeimből. Ugyanis 1864-ben tiz hónapig feküdtem, mint sebesült, a georgiai fogságban. Midőn kiváltatám, a kormány haza küldött egy hónapi szabadsággal, hogy erőt nyerhessek. Haza térve, másnap Brooklynból Uj-Yorkba mentem. Néhány könyvre levén szükségem, befordultam a régi Herald-szögletnél a Nassau-utczába. Épen nagy tolongás volt ott a „bulletin“ körül. A háboruhireket mohón olvasta a nép. Egyszerre minden oldalról összeszoritanak. Tudván, mit jelent ez, egyik kezem tárczámon, a másik órámon volt legott. A tárcza még megvolt, de arany órám már hiányzott. Az egész egy pillanat műve volt.

Én minden ingerültség nélkül egy ur vállára tettem jobb kezemet, másikat pedig a baloldalára, s fölkiáltók: Gentleman you got my watch, return it immed'iately or!“ („Uram! visszaadja-e ön órámat rögtön, vagy . . .“)

Egyike szomszédaimnak ekkor előmbe áll, hetvenkedni kezd, mondván, hogy ő titkos rendőr.

„Jól van, — mondám, — ugy hát leveszem kezemet, de most fogja el ezt.“

„Az valódi gentleman, — viszonzá; — ön menjen erre, ő meg amarra.“

„Most már ohajtom látni jelvényét; bizonyitsa be, hogy a detectiv police-hoz tartozik.“

„Jöjjön ki e tolongásból s akkor majd megmutatom.“

„Jól van, menjünk.“

Megyünk egy kis ideig, s akkor megáll, kérdvén, hogy mit akarok?

„Semmi egyebet, mit a bizonyitványt.“

„Nos, jöjjön.“

Azzal tovább ment. Feledtem elébb emliteni, hogy mankón jártam akkor, de ép oly gyorsan tudtam járni, mint ő. Egy igen keskeny zughoz érve, besuhant, én utána, a mankón öles lépéseket ugorva.

Látván, hogy tőlem nem menekülhet, a városház felé tartott, a hol a harmadik avenue-i pályán minden perczben egy kocsi indul, mig a negyedik avenue-i csak minden két perczben. A tömérdek kocsi közt azt gondolta, hogy elillanhat. Midőn oda értünk, neki iramodott s a kocsik közt kezdett futni.

Én ekkor fölkiáltottam: „thief!“

A policeman meghallotta kiáltásomat. A jelzőkiáltás végig futott, elvágtak minden utczát s egy percz alatt húsz ember is rohant utána. A broadway-i nagy tolongást akarta most fölhasználni, de azt is elvágták s egy jó angol mértföldnyi hajsz után elfogták. Elvezettek mindkettőnket, beirták neveinket. A foglyot elvitték a „Tombs“ nagy fogházba, engem pedig másnapra a rendőrségi főszállásra rendeltek föl.

Másnap fölmentem s kihallgatás után a „Tombs“-ban tartott törvényszék elé vezettek, hol megkértem az elnököt, vegye tekintetbe ama körülményt, miszerint szabadságon vagyok, nem vesztegethetem az időt és igy végezze az ügyet oly gyorsan, a mint csak lehet. Megigérte. Azt hittem, az én ügyemet tárgyalják először; de nem. Vártam délig. Ekkor felugrottam s kérdőre vontam, miért nem tárgyalja még ügyemet. Valami mentséget hozott elő s fogadta, hogy másnap reggel az én ügyemet veszi először tárgyalás alá.

Korán reggel ott voltam. Pontban tiz órakor összeült a törvényszék; de az én ügyemről szó sem volt. Vártam félóráig, akkor ujra fölugrottam ültömből s midőn épen szünetet tartottak, tisztelettel, de komolyan kérdeztem az elnököt: akarnak-e végre valamit tenni, mert ha nem, én nem várhatok, elmegyek Dix tábornokhoz, kinél tudom, eléghetetlen fogok találni. (Dix tábornok abban az időben irek rablásai s gyujtogatásai miatt folyvást ostromállapotban tartotta a várost.) Az elnök erősen rám nézett. Arczom merev, szenvedélytelen, de egyuttal tiszteletet kifejező volt.

Ekkor elővett egy darabka papirt, s ezt irta rá: „Akarom, hogy ez ember megkapja óráját.“ Sem czim, sem aláirás nem volt e papiroson; csupán szóval mondta az elnök, hogy menjek Attorney H . . . hoz (tolvajok és gonosztevők hives ügyvéde).

Azonnal irodájába siettem. Ott is paczkázni akartak velem; de félórai várakozás után ismét fölugrottam s vissza akartam térni; de lecsilapitottak. Körülbelől tiz percz mulva egy fiatal ember lépett be, körülnezett a teremben s kérdezé: hol van az az ur, a ki óráját elvesztette? Fölszólaltam, hogy én vagyok az. Kért, lépnék ki az utczára. Ott eleimbe állott, bemutatta magát: fiatal ügyvéd, a ki Bowery körül született s ismeretes az egykori hires Bowery Boy-okkal; és igy, minthogy ő ügyvéd, kötelessége rajtok segiteni, mihelyt bajban vannak. „Eszerint — folytatá az ügyvéd — értekezni akartam önnel, nem volna-e ut és mód az ügyet ugy egyenliteni ki, hogy barátunk a fogházból kijöhetne; mert a lopás büntetése nem oly sulyos, mint ha valaki az ál-rendőr szerepét játsza. Ezt három évi súlyos börtönnel szokták büntetni. Ejh, de roszak is ezek a ficzkók! Ugyan rájok ismerne-e ön?“ „Bizonynyal!“ „Csakhogy az a baj, hogy oly tettek után fölöltözködnek oly csinosan, mintha örökké az ötödik avenue-i hotelben laknának; pirosra festik arczokat, kifodoritják hajukat. Szóval az egyik a hüvösön van, a másik meg egészen önhöz hasonlit, csakhogy az ember nem akarja addig felismerni, mig szükségét nem látja.“ — „Oh, természetes, az önként érthető.“ — „Azonban, hogy időt ne veszitsünk, mondok valamit. Tegye órámat abba a zsebembe vissza, a melyikből kivette. Önök fizetnek minden költséget s akkor visszaveszem az ügyet. Ha nem: ám folytassuk.“ — „De késő már az idő, uram.“ — „Tegyen, a mit akar. Délután 4 órakor bezárják. Még egy órája van.“

Fölmentünk a tanácsterembe. H . . . ügyvéd elénk jött, egy kis ideig suttogott a fiatal emberrel; azután fölment a bíróhoz. Ezzel is csöndesen beszélgetett s aztán az ügyvéd visszatért hozzám s igy szólt: „Egy óra mulva térjen vissza ön s az óráját megkapja“.

És csakugyan egy óra mulva a tolvajok magok hozták vissza órámat s én nem törődtem többé velök. **Láng Henrik.**

A hétről.

⊙ Egy kis fiucska abban a korban, melyről Eötvös azt mondja, hogy félig angyal, félig majom, — nagyon kinőtte volt az ingecskéit. Egyszer aztán kapott a mamájától egy ujat, mely épen kétszer oly bő volt neki, mint az előbbeni szük. A gyermek csak feszeng az uj ingben, egyengeti a vállát, jár fel s alá, igyekszik magát bele találni az uj helyzetbe, a mi sehogy se sikerül, mire aztán kitör belőle a zokogás s könyek közt panaszolja az édes anyjának: „Mamám, én nem tudom, de ebben az ingben olyan egyedül érzem magamat“.

Hát a ki a jelenleg folyó budgetvitát figyelemmel nézi, tökéletesen az a fiucska áll előtte, a ki eddigelé szük ingben járt. s most a bőbe nem találja bele magát. 1848 után olyan szük köntösbe szoritottak bennünket, hogy nyakig voltunk a spanyol csizmában. Mikor aztán már ebbe is beletaláltuk volna magunkat, akkor adták fel ránk véglegesen azt a bő inget, — a miben olyan egyedül érezzük magunkat.

Bizony a budgetünk, ha kisebb lenne is, elég bő volna nekünk. Szabnak is le belőle innen is, onnan is egy-egy falatot az ország összegyülekezett szabói, hogy a testünkhöz illjék valahogy s el ne botoljunk benne minden lépten-nyomon. Hogy is ne éreznők magunkat egyedül benne, mikor még egyetlen pátronusunkra is azt kell mondanunk, hogy ments meg uram tőle, az ellenségeimmel majd elbánok magam is. A mindennapi kenyeret vitatja el tőlünk, s még haragszik, hogy neki kell kihasitani hátunkból a szijat, a helyett, hogy magunk vinnők helyébe. Gabonánkra rá eresztik az idegen konkurrenciát, hogy olcsóbb legyen a zsemle Bécs városában; de vámot akarnak vetni az angol posztóra, hogy az osztrák Skénétől vásároljunk ruhát, drágán, roszat. Bankot vártunk Lónyaytól és adott helyette könyvet. S Helfert visszaküld Ázsiába, a miért mindezekre nem bólintunk helyest. Pedig mi oly jámborok vagyunk, hogy szinte bocsánatot kérünk, hogy élünk.

Vámközösség, külön vámterület, kereskedelem és vámszerződések idegen államokkal, fogyasztási adók rendezése, önálló jegybank, — ezek töltik most el a levegőt Lajtán innen, Lajtán tul. Ez eszmék köré csoportosulnak az emberek, vitáznak pro et contra, érdek és felfogás szerint. Szervezzük adminisztrácziónkat, hogy olcsóbb is legyen, jobb is legyen; revideáljunk minden szerződést, minden törvényt, mely anyagi állapotunkba vág; igyekezünk megtalálni azt az utat, melyen megélhetnénk, ezt az igazi „modus vivendi“-t, s meg akarjuk kisérleni, hogy ezt a nemzetet, melyet egy ezredig üzött gavallérsága nem birt megrontani, — most az idők fordultával, megőrzi-e egy másik ezredévig az ellenkező politika: a takarékosság?

Irodalom és művészet.

— **„Dél-afrikai utazások és fölfedezések,** különös tekintettel Magyar László, dr. Livingstone Dávid, Du Chaillu, Stanley, Grant, Speke és Cameron utazásaira. A legújabb eredeti forrásokból összeállitotta Sámi Lajos.“ Ez a czime annak a jókora kötetnyi (375 lap) érdekes könyvnek, mely a Ráth Mór kiadásában megjelenő „Családi könyvtár“ legujabb kötete, s csak a napokban került ki a sajtó alól. Lapunk olvasói ismerik a szerző munkálkodását, ki állandó érdeklődéssel kiséri és fáradhatlan buzgósággal tanulmányozza a népismertetések, utazások és fölfedezések irodalmát. Csak helyeseljük, hogy e munkában a fentebb elsorolt nevezetes felfedezők afrikai útjait és élményeit összeállitva is közre bocsátotta. A földrajzi ismeretek iránti érdeklődés úgy is csekély nálunk s a szorosan tankönyvszerű száraz munkácskák soha sem nyujtanak annyi kedvet valamely tárgyhoz, mint a részleteket is felmutató, egyes kérdéseket tárgyaló monographiák. Ajánljuk azért e népszerűen irt s nem szaktudósoknak szánt, de alapos és megbizható adatokon épülő könyvet olvasóink s kivált olvasmányokat kereső ifjaink figyelmébe. Csokonay Vitéz Mihály is megmondta már: „Boldog, ki a tündér románok helyébe utazók irásit veszi a kezébe.“ Olvasóköreinknek és női közönségünknek is szól ez idézet, kik a franczia regényeken kivül alig gyönyörködnek valamiben. Sámi könyvéből mai számunk közöl mutatványt. Megjegyezzük, hogy a munka végén Dél-Afrika térképe is közölve van, s a vastag és tartalmas kötet ára 2 frt 40 kr.

— **„Koszoru** a magyar verskölтés utóbbi századának virágaiból“, egybefüzte Győry Vilmos, kiadják a Légrády-testvérek, két kötet egy igen vastag kötetben, összesen 825 lap; ára füzve 4 frt. — A legterjedelmesebb anthologia az ujabb magyar költői irodalomból. Báró Orczy Lőrincztől és Bessenyeitől Gáspár Imréig és Prém Józsefig nem kevesebb mint 155 verskölтő van itt, több-kevesebb mutatványnyal (1—18 darabbal) s kisebb-nagyobb terjedelmü életrajzi jegyzetekkel bevezetve. De a gyüjtemény még igy sem teljes s pl. Szentiványi Mihály, Székely József, Bozzai Pál, Jámbor Pál (Hiador), Kuthen, Illéssy György, Illyés Bálint, Fejes István, Pásztói stb. hiányzik a koszoruból, melybe nálok jóval értéktelenebb nevek is fölvételt találtak. A mutatványok kiválasztása, a mi természetesen izlés dolga, s a mellett, kivált oly költőknél, kiknek müvei összegyüjtve nincsenek, még külső nehézségekkel is jár, átalában véve izlésre s meglehetős gondos válogatásra mutat. Kevesebb elismeréssel szólhatunk az életrajzi adalékokról. Hogy sokaknál ily életrajzi vázlat merőben hiányzik, az természetes, mert nem mindenkire nézve könnyü a szükséges adatokat megszerezni. De a hol van is életrajzi vázlat, nem sok köszönet van benne. Egy az, hogy oly gyarló forrásból van meritve a legtöbb, mint a Vutkovich „Magyar irók albuma“, mely maga is minden kritika nélkül s a legegyenetlenebbül van, csak esetleg összehalmozva. Ez egyenetlenség s a kritika hiánya jellemzi a Győry adalékait is. Néhol életrajz helyett egy pár banalis frázist találunk. A jelesebb irókról szóló dicséreteiben semmi jellemzőt nem tud mondani; s néhol egekig magasztal nagyon alsóbb rendü irókat is. — E hiányok mellett is, s kivált eltekintve az életrajzoktól, a gyüjtemény mint anthologia, gazdagságáért ajánlást érdemel s óhajtandó, hogy elterjedjen, ha ugyan átalában lehet ezt óhajtani anthologiának, a költők teljes kiadásainak rovására; azok tekintetéből minden esetre, kiknek költeményei csak elszórva vannak s gyüjtemények nélkül végkép feledségbe mennének.

— **Az Athenaeum kiadásából** egy angol és egy franczia regényt vettünk: „A gleninchi rejtély“. Irta Wilkie Collins, angolból fordította Zichy Kamilla. Collins, e regény szerzője, először is „A fehérruhás nő“ czimü nagyérdekü regényével tünt fel mind az angol, mind a magyar közönség előtt, s e munkája is épen oly szerencsés alkotás és érdeklődés fenntartása tekintetében. Ára 3 frt. — A másik könyv „Egy nagyvilági házasság“. Irta Feuillet Octáv, franczia ból fordította U. Ilona. A franczia szerző még ismertebb s még kedveltebb a magyar közönség előtt, mert mindaz, a mi tőle magyar nyelven („A szegény ifju története“ óta) megjelent, azt mutatja, hogy Feuillet sokkal többet ad a költészetre s ezért költőibb is, mint a franczia regényirók legnagyobb része. Ezt ez a kis regény is igazolja. Ára 80 kr.

— **Méhner Vilmos kiadásában** megjelentek: „A három testőr.“ Regény, irta Dumas Sándor, fordította Asványi Ferencz. Hat, 12 ives kötet, ára 3 frt 60 kr, — és a „Husz év mulva“ czimü 8 kötetes regény, szintén Dumas Sándortól, mely a „Három testőr“ folytatását képezi. E regény ára 4 frt 80 kr.

— **Három kis zsebnaptár** jelent meg Debreczenben ifj. Csáthy Károly könyvárusnál 1876-ra; egyik virágos, szines boritékban, ára 30 kr; másik egyszerübb szines boritékkal, ára 20 kr; a harmadik két oldalra nyomott lapnaptár, ára 16 krajczár.

— **Orlay Soma** ismert festőnk Petőfi Sándor arczképére bocsátott ki előfizetési felhivást. E kép Marastoni József által eszközölt könyomatu másolata azon olajban festett életnagyságu mellképnek, melyet Orlay még 1848-ban természet után festett, s melyet a kultuszminiszter a nemzeti muzeum számára tőle megvett. A próbanyomatok már elkészültek. — A képnek, mely 24“ magas, 17“ széles, finom, vastag papirra van nyomva, előfizetési ára 1 frt 50 kr, s gyüjtőknek tiz példány után egy tiszteletpéldányt ajánl fel Orlay ur, s felszólitja, kik előfizetni ohajtanak, hogy az előfizetési megrendelést a pénzzel együtt Fekete Bernát könyv- és mükereskedésébe f. év decz. 30-ig sziveskedjenek beküldeni. Az előfizetés vagy megrendelés beérkeztétől számitva a képet pár hét alatt megküldi. Az előfizetési határidőn tul magasabb bolti-ár lép érvénybe.

— **Uj zeneművek.** A Rózsavölgyi czégnél megjelent: „Potpourri“ Verdi „Végzet hatalmá“-ból, zongorára, két kézre, 15 lap, ára 1 frt. — Ugyanott jelent meg Katzau „Diamanten und Perlen“ czimü zongora-keringője, ára 90 kr.

— **Az „Apolló“** zeneműfolyóirat novemberi füzete következő tartalommal jelent meg: „Három hires magyar nóta Biharitól („Mikor a pénze elfogyott,“ „Primatiális nóta,“ fris magyar,) zongorára átirta Wachtel Aurél; „Perichole,“ franczia négyes Offenbach hasonló czimü operett-je után zongorára szerkeszté Nagy Béla; „Felöltözöm fehérbe“ kedvelt népdal ének- és zongorára átirta id. Ábrányi Kornél, stb.

— **Nemzeti szinház.** Mult pénteken Berczik Árpád uj darabja, „A házasitók“ került szinre először. A három fölvonásos vigjáték előnyösen tanuskodik szerzője haladásáról. A müben két fiatal asszony játsza a főszerepet, kik közül mindegyik a maga kedvelt rokonával szeretné elvétetni Nagylakiné leányát, Laurát. E versengésből aztán mulatságos jelenetek fejlődnek, melyeknek vége az, hogy Laura azé a férfiué lesz, kit valóban szeret. Az élénk menetü vigjáték sikeréhez lényegesen hozzájárult a szereplők gondos játéka is. Prielle Kornélia és Felekiné a két, mindenáron házasitani akaró asszony szerepében zajos tetszést arattak. A többi közreműködők közül Náday, Szathmáryné és Ujházy töltötték be legjobban szerepeiket. A közönség jól mulatott, majdnem minden jelenet után tapsolt, s szerzőt kétszer kihivta. — Szerdán Szigligetinek rég nem adott tragédiáját: „A fény árnyai“-t adták elő. A szereplők közül főleg Feleki tünt ki Nyáray szerepében művészi játékával. — A nemzeti szinház igazgatósága hirszerint szabadulni óhajt a budai várszinháztól, fölbontását kérvén még öt évre szóló szerződésének. — A nemzeti szinházban zenekari hangversenyek lesznek, mint több lap irja. A hangversenyeket Erkel Sándor fogja rendezni a délutáni órákban. Régebben az öreg Erkel rendezett ily hangversenyeket a nemzeti szinházban.

— **A népszinmüi pályázatot,** melyet a nemzeti szinház adott át a népszinháznak, már eldöntötték a birálók. A száz aranyat „A tolonez“ czimü háromfelvonásos szinmünek adják ki, melynek szerzője Tóth Ede, a „Falu roszsza“ irója. A pályázaton még „A csárda romja“ gerjesztett figyelmet némely jó tulajdona által.

Közintézetek, egyletek.

— **A magyar tud. akadémia** II-ik osztályának hetfői ülésén Nagy Iván tartott székfoglaló értekezést „Az utolsó Árpád-házi király, II. Endre trónfoglalásáról“, sok helyen igen élénken rajzolta az akkori kor erkölcsét, a mi a történeti állapotok későbbi fejleményére tényező volt. — Utána Keleti Károly olvasta föl nagy figyelem között „Visszatekintés nemzetgazdaságunk egy negyed századára“ czimü értekezését. Közgazdaságunk közelmult állapotaiban szerző négy korszakot különböztet meg: a 48 előtti ősi korszakot robotjával, dézs-

májával; a 67-ig terjedő fejlődési, az 1867-diki alkotmányos élet visszaállításától 1873-ig évig terjedő haladási korszakot s az 1873-tól jelenleg is tartó időszakot, mely a közgazdasági hanyatlás kora. E hanyatlás okául értekező azt mondja, hogy kellő átmenet nélkül jutottunk a naturális gazdálkodás rendszeréből a pénz és hitelgazdaságba. Máshol századokig tartott ez átmenet; nálunk 1848 és 1853 közt ment végbe; a természetben az ily ugrás meg szokta magát boszulni, ezt sinli most nemzetünk is. A szabadságharcz előtt összes egyenes adónk 5., millió, és 1853-ban már 22 millió, most maga a földadó 35 millió. A földbirtokos egyszerre elvesztette munkaerejét, a robotot, jövedelmét, a dézsmát. Másutt évszázadokon át gyült a tőke, erősödött a kézműipar gyáriparrá; nálunk 1848-ig kezdetleges kézműipar és háziipar elégítette ki szükségleteinket, csak kevés nagy ur használt külföldi gyártmányt. 1850-ben megnyilnak a vámsorompók, és mi egyszerre óriásilag fejlődött iparral állunk szemben, minden átmenet nélkül. A behozott iparczikkek a század elején 15 millió, 1847-ben 40 millió, most pedig 300—350 millió forintra rugnak. Hol itt a kellő átmenet? Hitelgazdálkodást kezdtünk, mikor soha sem volt önálló hitelintézetünk; 1851-ben kap Magyarország első izben bankfiókot, 2 milliónyi dotacióval; most több mint 50 millió a dotáczió. Szóval: feudális államból egyszerre modern államot alkotott nálunk az absolut kormány, a nélkül, hogy a természetszerü fejlődés egyengette volna az átmeneti nehézségeket. A második, vagyis az 1835-tól 1867-ig terjedő korszakban európai szinvonalra kezdtünk emelkedni. A népnevelés és közoktatás magasabb fokot ért el, igaz ugyan, hogy német szellemü volt a közoktatás, de ezen szellemet paralizálta az erős nemzetiségi közérzet. Vasutakat kaptunk, melyek bár hibásan épittettek, de nemzetgazdaságilag mégis jótékonyan hatottak; közutjaink pedig soha sem voltak oly jó állapotban, mint ezen korszak alatt. Az igazságszolgáltatást az osztrák törvények emelték, melyek bár osztrák, de mégis európai szinvonalu törvények voltak. A harmadik, vagyis az 1867-től 1873-ig terjedő korszak szerencsés körülmények közt, a 67-diki jó terméssel kezdődött. 1868-ban gabnakivitelünk 130 milliót tett. Vasutakat vasutakra épittettünk, ugy, hogy 1874 végén 860 mértföld vasutunk volt. Igaz ugyan, vasuthálózatunk hibás, de azért nemzetgazdaságilag hasznos. A vasuti kamatbiztositás fejében évenként járó 15 millió terhes ugyan, de a jövő ezen segitni fog. Az 1873-tól a jelen időig terjedő hanyatlási korszakot setét színekkel festi ugyan, de megjegyzi, hogy egy nemzet, mely összes államadósságának $^3/_4$ részét jövőben kamatozó befektetésekbe helyezte, jövőjének szilárd alapját vetette meg. Most nagyon ránk sulyosodik ugyan a teher, de a jövő ezt enyhiteni fogja. Az ipar elhanyagolását erőteljes szavakkal roszalja, s annak kifejtését elkerülhetlennek tartja, ha meg akarunk élni. Természetesen felmerül itt a vám és a közös vagy külön vámterület kérdése. A védvám szerinte csak mint átmeneti intézkedés állhat meg; sőt napjainkban hatályossága sincs, mert a gőz és villany korszakában, a közlekedés gyorsasága és olcsósága miatt nem lehet egy nemzetnek elzárkóznia. Másrészt azonban független ország és függő nemzetgazdasági politika, önálló politika és közös vámterület szintén nem férnek össze. Egyébiránt azon megjegyzéssel zárja be értekezését, hogy e kérdések felett nyilatkozni nem tartozik egy akadémiai értekezés keretébe.

— **A Kisfaludy-társaság** szerdai ülésén nagy közönség előtt Henszlmann Imre értekezett elsőnek „Egyptom legrégibb művészetéről", ismertetve amaz ősrégi müveket, melyeket a párisi 1867-diki világtárlaton ismert meg a világ, mivel ujabb ásatások szerencsés eredményei. E müvek: egy szobor, mely arczképezés tekintetében valódi mintamü; egy magas állásu férfi sirjának dombormivei, megannyi jeles rajzok; továbbá Ahotep királyné ékszerei. Azó-egyptomi szobrászat, relief- és iparművészet e bámulatos emlékeit Henszlmann részletesen ismertette. Ipolyi Arnold püspök azt az észrevételt tette, hogy a fényképben bemutatott szobor szerinte görög mü, mi ellenében Henszlmann megjegyzé, hogy azt az egész világ egyptominak tartja. Pulszky Ferencz kifejté, hogy a szobor keletkezése idejében görögök még nem is voltak; de különben is Egyptom a maga müvészetét többre becsülte a görögországinál s igy ennek amarra befolyása nem is volt. Második felolvasó Szász Károly volt, ki gr. Zichy Géza „Azemberiség epilogja" czimü költői beszélyét olvasta fel, mely három énekből áll: „Az utolsó ember panasza", „Riadó" és „Az utósó itélet" czimekkel. Ez utóbbiban dialogokban és magánbeszédekben szerepelnek Napoleon, Néró, Cleopatra, Messalina, Luther, Voltaira, Zápolya, II-dik Lajos sat. A közönség tetszéssel fogadá a költői mü fölolvasását. Aztán Greguss Ágoston mutatta be Juvenalis 15-dik satyrájának jeles forditását dr. Barna Ignácztól, megjegyezve, hogy dr. Barna már elkészült Juvenalis leforditásával, s a mü már sajtó alatt van. Végül Székács József mutatott be nehány görögből forditott epigrammát. Következtek a folyó ügyek. Szabó István az 50 éves irói jubileuma alkalmából hozzá intézett üdvözlésekre köszönő levelet irt s egyszersmind egy müforditását is belküldte: Euripides „Alkestis"-ét, melyet az „Olvalapok" számára Székács J. és Hunfalvy P. fognak megbirálni. Sebestyén Jenő nyug. tanár Terentius római vigjátékait az eredeti versmértékben leforditotta s ezekből hármat beküldött, melyeket Fábián Gábornak és Zichy Antalnak adtak ki birálatra. „A törökmagyar világ zürzavaros korából" irt költői beszélyt Lévay Józsefnek küldték el véleményadás végett. Tomor Ferencz ujra benyujtotta Schiller „Wallenstein"-jának forditását, s annak megbirálását Lévay Józsefre és Szász Bélára bizták. Végül az akadémia ama bizottságába, mely az irói tulajdonjogról szóló törvényjavaslat ügyében fog értekezni, a társaság részéről Gyulai Pált, Szigligetit, Keleti Gusztávot és Bartalus Istvánt választották meg, mire az ülés véget ért.

— **A természettudományi társulat** legutóbbi szakülésén Szily Kálmán, Petrovics Gyula és Schuller Alajos szorosan szakszerü értekezéseik után Hermann Ottó tartott fölolvasást, melynek tárgya a szakkörökön kivül is érdeklődést kelthet; a sáskák hangszervéről közölt pikans részleteket, ábrákkal mutatta meg a sáskák szárnyának instrumentális alkatát, a dobhártyákat, a hurokat kepező reszelőket, melyek a láb belső felén lévő fogacskákkal — melyeknek sorfala a hangszer vonóját képezik — érintkeznek. Értekező azt hiszi, hogy a sáskákat hangszereik szerint ép ugy osztályozhatni, mint a zenekar személyzetét. A szökdécselő zenészek közt legjelesebbek a tücskök, melyeknek hangszervei ép oly alkotásuak, mint a képezetlenebb sáskák kevésbbé felhangolt hangszerei. A tücskök zenéjében bizonyos méret, sőt dallamok különböztethetők meg, pl. a tücsök, midőn haragszik, élesen, szaggatottan és rövid hangokkal allegrettózik; mig ha párja felé közelg, szerelmes hangjait ha nem lehet is Beethoven symphoniájához hasonlitani, de mindenesetre az előbbe ni allegretto fuvolaszerü andantinoba megy át.

— **A Szent-István-társulat** nov. 25-én tartotta 23-dik évi közgyülését. A herczegprimás akadályozva volt s helyette Szabó Imre szombathelyi püspök és gróf Cziráky János elnökölt. Az egyesület belügyeinek tárgyalásán kivül még felolvasások is voltak. Jósika Kálmán b. „Az atheistikus irodalomnak a társadalomra veszélyes befolyása"-ról értekezett, Mindszenti Gedeon költeményt olvasott fel. Roder Alajos inditványozta, hogy kath. szellemü kölcsönkönyvtárt állitson fel a társaság; ez ügy felett azonban nem döntött a közgyülés, hanem a választmányhoz utasitotta. Az elnöki jelentés e társulatnak nagymérvü müködéséről adott tanubizonyságot. Legnagyobb részét ezen müködésnek az iskolai könyvek kiadása képezék; a népiskolai kiadvány tett a mult évben 347 ezer példány könyvet s 1,000,940 ezer ivet. A tagilletmények közt legnevezetesebb Ipolyi Arnold müve Veresmarti Mihály életéről s működéséről. Egyéb kiadványok közt felemlitésre méltó azon körülmény, hogy az encyclopedia, Cantu Caesar történelme nagy vállalatok a befejezéshez közelegnek, s ezzel egyidejüleg megjelenik a „régi magyar egyházi irók" gyüjteménye, melynek első 56 ivnyi kötetét Ipolyi Arnold szerkesztette.

Egyház és iskola.

— **Horváth Cyrillnek**, a budapesti egyetem bölcsészeti tanárának, a bölcsészeti kar, tudorságának 50 éves jubileumára, családias házi ünnepet rendezett. Vasárnap déli 12 órakor a kar összegyült üléstermében, s küldöttségileg oda kérvén az ünnepelt férfiut, dr. Hunfalvy János, üdvözlő beszéd mellett, melyben az ősz bölcsész irói és tanári érdemeit melegséggel méltányolta, átnyujtotta neki az egyetem által nagy diszszel kiállitott jubiláris doktori diplomát. Horváth Cyrill meghatva mondott köszönetet a megtiszteltetésért. A kar ezután több sürgetős ügyet letárgyalván, innen a „Hungária"-ba vonult, hol vidám, s élénk közebéden a jubiláris vendéget pezsgő mellett szivélyesen éltette.

— **Ipolyi Arnold** beszterczebányai püspök elhatározta, hogy az egyházmegyéjéhez tartozó szegényebb népiskolai tanitók helyett az orsz. tanitói nyugdijintézetbe való lépés diját sajátjából fizeti; e példás áldozatkészségéért a vallás- és közoktatási miniszter a püspök urnak elismerését fejezte ki.

Mi ujság?

— **A terézvárosi uj képviselőválasztás** napja csütörtökön volt. A két jelöltön: Iványa Imrén és Schvarcz Gyulán kivül nehány napig még a függetlenségi párthoz tartozó Szederkényi Nándor jelöltségét is emlegették, sőt azonban előrelátva a küzdelem eredménytelenségét, a választást megelőzőleg lemondott. Az izgalom nem öltött oly mérveket, mint Horn választásánál, mi abból is kitünik, hogy a 3500 terézvárosi választó közül ezuttal összesen csak 1482 adta be szavazatát. Mozgalom, zaj, élénkség, robogó bérkocsik, szalagos rendezők, lobogó zászlók stb. azonban most sem hiányoztak. Falragaszokban, melyek nem épen hizelgőn szóltak egyes pártférfiakról, nem volt hiány. A Schvarcz-párt zeneszóval, az Iványa-párt bandériummal vonult a választás szinhelyére. A szavazás meglehetős lanyhán folyt egész esti nyolcz óráig, a mikor berekesztetvén, kitünt, hogy Schvarcz Gyula 940 szavazattal választatott meg Iványa 542 szavazata ellenében. Az eredményt riadó éljenzés fogadta. Schvarcz meghatottan köszönte meg választoinak e megtiszteltetést. Az Iványa-párt részéről a választás ellen hir szerint tiltakozás fog beadatni, miután nehány egyén álnév alatt szavazott Schvarczra.

— **Deák Ferencz lakásán**, kinek egészsége a közelebbi pár napi roszullét óta ismét örvendetesen javult, eljegyzés történt. Ugyanis Nedetzky Ferencz orsz. képviselő leányát, ki Deák Ferencz leggyöngédebb ápolói közé tartozott, szerdán jegyzette el magának Bölöny József biharmegyei földbirtokos.

— **Fiumében magyar tanfolyamot** nyitott meg a tengerészeti hatóságnál gr. Szapáry Géza fiumei kormányzó a magyar nyelvet teljesen nem birók számára. A beirottak száma eddig 40 s köztük legtöbb a hivatalnok. Gr. Szapáry e hó 17-én személyesen nyitotta meg a tanfolyamot.

— **Falfestmények.** A lipótvárosi uj államgymnázium dísztermének falfestményekkel való diszitésére Than és Lotz jeles festészeink tervezetet nyujtottak be a közoktatási miniszteriumhoz. E vázlatokban a nevezett müvészek az Iliásból és Odysseaából választottak tárgyakat, melyek a szónoklat hatását ábrázolják. A vázlatokat általában sikerült compositióknak mondják.

— **Berlinből** irják nekünk: Bunkó Vincze szatmári zenész hazánkfia most a német fővárosban aratja babérjait. Körutjából, melyet Lipcse, Halle, Hamburgon át tett, hazájába tér, mert a mint mondja, „mégis csak jobb Magyarországon". Tiszta és összhangzatos zenéjök közérdeklődés tárgya. Legközelebb az udvarnál is játszanak s ez alkalomból megkapták a „Wacht am Rhein" czimü német nemzeti hymnust betanulás végett.

— **Onody Bertalan**, Khivában járt hazánkfia és Vámbéry tanitványa, Orenburgból, Oroszország délkeleti széléről, nov. 4-kén levelet irt, melyben utazásáról többek között ezeket mondja: „Szerencsésen visszatértem Európába. Igen érdekes bogár-, ásvány- és különösen maggyüjteményt hozok. Khivának minden jelesb kerti s gazdasági haszonmagvait összeszedtem bőröndömbe. Igen érdekes gyik- és ez ideig az állattanban teljesen ösmeretlen rákfajt hozok az Oxusból, melyet nagy fáradtsággal magam fogtam, u. i. a viz felszinén csak pillanatig látható, rögtön lebukik a mélységbe. Khivából terjedt gyüjteménynyel, (t. i. bogár és hüllők) indultam ki Kazelinszki felé, de utban nagy része teljesen

összezuzódott, ugy hogy el kellett vetni; nem csoda, a tevén való utazás hasonlit a hajón tett utazáshoz, oly erős a hintázás, hogy gyengébb idegzetü utas a tengeri betegséget konnyen megkapja". Hazánkfia az orosz hatóságok részéről mindenütt a legelőzékenyebb fogadtatásban részesült.

— **Esküdtszéki tárgyalás** volt csütörtökön a budapesti sajtóbiróság előtt, melyet azon körülmény tett nevezetessé, hogy a tárgyaláson mint volt jelen a vádlott. Ez utóbbi bizonyos Milosavlyevics György kályhafütő, ki Andrejevics István zimonyi birtokos ellen becsmérlő czikket irt a „Zasztavá"-ban. Legalábbe lap szerkesztősége vádlottat nevezte meg czikkiró gyanánt. A kir. ügyész azonban előadta azon véleményt, hogy vádlott csupán előtérbe tolt egyéniség. Zimonyban azt is beszélik, hogy vádlott följött volna a tárgyalásra, ha a szolgálatáért kapott pénzt be nem itta volna már. A biróság vádlottat, ki már csalás miatt egy hóra el volt itélve — vétkesnek nyilvánitotta, s 4 havi fogságra, 300 frt pénzbirság, 119 frt perköltség és a 63 frt előleges költségül letett összeg megfizetésére itélte.

— **Tömeges bukások** történtek Eperjesen, miről a „K. Népé"-nek következő, valóban megdöbbentő sorokat irják: „Alig találkozhatni valakivel ezen napi rendre került kérdés nélkül: „ki bukott meg ismét?" A jelentékenyebb bukások sorát 30 ezer frttal megkezdte B. György birtokos, volt városi főjegyző. Azután dobra került b. L. József vidéki birtoka 131 ezer frtban; a napokban pedig csaknem szakadatlan sorozatban Zs. Ferencz birtokos 45 ezer, H. Gyula kereskedő 40 ezer, W. Antal kereskedő 126 ezer, Cs. Károly birtokos t. p. könyvelő 60—70 ezer és Zacher szabo-üzlete szintén nehány ezer frtba rántottak be magokkal számos kisebb s nagyobb vagyonu hitelezőt és jótállót. A hangulat lesujtó, és a fáma még több uj áldozatot is jelez."

— **Kérelem.** A „Vasárnapi Ujság" előfizetői közül az utolsó évnegyedre többen csak akkor küldötték be az előfizetést, midőn az oktoberi számokkal nem szolgálhattunk, s igy kénytelenek voltunk november 1-től számitani az évnegyedes előfizetést. Többen azonban kijelentették, hogy példányaik kiegészitésére az októberi számokat utólagosan is megszerezni kivánják. Fölkérjük tehát azon tisztelt előfizetőinket, kik a folyó évi októberi öt számot nélkülözhetik, sziveskedjenek azokat kiadóhivatalunkhoz beküldeni, s mi viszonzásul az illetők előfizetését egy hónappal meg fogjuk hosszabbitani. — Budapest, 1875. nov. 12-dikén. — A „Vasárnapi Ujság" kiadó-hivatala.

Halálozások.

Vermes Illés, Veszprémmegye alispánja, jeles képzettségü s hazafias jellemü férfiu, Budapesten időzvén, itt a „Magyar király" szállodában nov. 19-én éjjel hirtelen elhunyt. — Okolicsányi József, 1848—49-ki honvédezredes, utóbb Heves- és K.-Szolnok megyék főpénztárnoka, Egerben, 62 éves korában meghalt. — Hill Károly Tamás, angol alkonzul, Fiuméban, élte 75-dik évében. — Csomák Manó, a nagyváradi káptalan tagja, 82 éves korában. — Madách Imréné, kosztorus költőnk özvegye, N.-Váradon. Az elhunyt, ki férjétől még annak életében megvált, s ekkép rokonaival is szakitott, nyomorban közkórházban halt meg. — Gerometa Antal nyug. helytartósági titkár, 80 éves korában. — Miskey Jugovics József, Békésmegye volt főszolgabirája, Gyulán, 68 éves korában. — Tevely Elek földbirtokos és tekintélyes ügyvéd Kaposvártt. — Széchényi Gusztáv, régebben jól ismert hazai zeneszerzőnk, Miskolczon, 56 éves korában, a legnagyobb nyomor között. — Vuchetich György, kir. Járásbiró, Zsombolyán. — Özvegy Szöllősy Jánosné szül. Budaházy Polixena asszony, Debreczen néhai polgármesterének kitünő jótékonyságu özvegye, ki sok árvát nevelt föl, Debreczenben, 80 éves korában.

V. Ferencz modenai herczeg nov. 20-án hunyt el Bécsben. 1819-ben született, 1842-ben házasságra lépett I. Lajos bajor király leányával, 1846-ban pedig, atyja halála után, átvette Modena herczegség kormányát. Az 1848-diki olasz forradalom alkalmával menekülnie kellett tartományából. Később Radeczky tábornagy győzelmei visszaadák a herczegnek a trónt, melyet az 1859-diki hadi események következtében végleg elvesztett. Azóta Ausztriában élt, álhatatosan ragaszkodva a legitimitáshoz, melynek a trónvesztett fejedelmek között leghajthatlanabb képviselője volt. Áldozatkészen segitette dús jövedelméből a trónkövetelő Don Carlost — ki unokaöcscse — és sógorát: Chambord grófot. A közös hadseregben altábornagyi rangot viselt. Az elhunyt magyarországi nagybirtokos is volt, s sárvári uradalma ismeretes mintagazdaságáról. Temetése fejedelmi pompával ment végbe nov. 24-én Bécsben, a kapucinusok sirboltjában.

Rauscher Ottomár bécsi herczegérsek és bibornok, az osztrák klerus legkiválóbb tagja, nov. 24-én hunyt el Bécsben. 1797-ben született, 1823-ban pappá lőn, s 1832-ben a keleti akadémia igazgatójává neveztetvén ki, megbizatott Ferencz Károly főherczeg fiainak: Ferencz Józsefnek, Miksának és Károly Lajosnak tanitásával a bölcsészet és történelemben. Bécsi herczegérsekké 1853-ban, bibornokká 1855-ben lőn. Az ötvenes években nagy befolyá t gyakorolt a kormánypolitikára. A Schmerling-kormány alatt az alkotmányos elvek hivének vallotta magát, bár egyébként az egyház jogainak szilárd védelmezője volt. Mindazonáltal nem tartozott az ugynevezett „harczias főpapok" közé, s a „felekezeti törvényeknek" csakhamar meghódolt.

Wilson, az amerikai egyesült államok alelnöke, nov. 18-án hunyt el Washingtonban.

Silvestri bibornok, ki vallási türelmessége miatt olasz politikai körökben rokonszenves egyéniség volt, nov. 19-én halt meg Rómában.

Szerkesztői mondanivaló.

— Rejteki A. Talán tudna verset irni, ha volnának eszméi. Mert a nyelvet, ha nem is épen kitünően, de meglehetős ügyességgel forgatja. De versei, tartalmilag, nagyon üresek.

— „0 Hozzá." „M. . . sz Arankához." S kivált a „Messze szállt a feeske. . ." czimü költeményekben érzés csillan fel néha a lyrai hang csendül meg. De a kivitelben nem elég biztos még a kéz s a forma nem bir összeolvadni a tartalommal. A legfőbb, a mire szüksége van: a gyakorlat.

— Budapest. F. I. Csinosabb kidolgozással mind az óda, mind a genre beválhatnék.

— „Az ősi lak" alapeszméje és egyes részei is elég jók; csak ne keverne össze együvé nem tartozó dolgokat. Mit tartozik ide az utolsóelőtti sor: „Vajh lesz-e élet még a siron tul?" A forma még szintén nincs egészen hatalmában s olyan rimek, mint „lugas" és „lukas" izlésteleneK.

— Brassó. Gy. P. E tárgy már bövebben volt ismertetve lapunkban, mint ez értekezésben, s ezért nem közölhetjuk. Kéziratát kivételesen megtartottuk, s vele rendelkezhetik.

— Szalk-Sz.-Márton. D. L. Kiadó-hivatalunk az októberi számokat, az irt feltételek alatt, folyvást szivesen fogadja.

— Kolozsvár. B. S. Rövidre vont érdekes közleményt e tárgyról közölhetnénk, de oly terjedelemben, mint azt egy monografia közli, mi nem foglalkozhatunk e tőlünk nagyon távol fekvő kérdéssel.

— Arad. V. J. Megérkeztek-e küldeményeink? s van-e rájuk valami válasz?

— Déva. R—s. Reméljük, hogy igazunk volt, mikor azt irtuk, hogy az irodalom utja is a népnevelés utja.

Vidéki előfizetőink részére mai számunkhoz a Deutsch-felle müvészeti intézet árjegyzéke: „Csak addig, mig készletünk tart" van mellékelve.

SAKKJÁTÉK.

834. sz. feladv. Gérecz Károlytól (Sárospatakon).

Sötét.

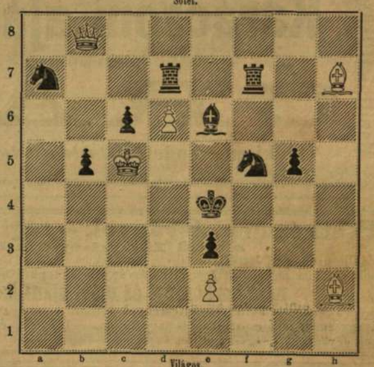

Világos.

Világos indul s a ötödik lépésre mattot mond.

829-dik számu feladvány megfejtése.

(A nagyszombati remetétől.)

Vil.	Söt.
1. Bg6—g2	Kf4—e5—e3
2. Hf2—g4†	K—d6—d4—f4
3. He7—b5—e6: mat.	

Helyesen fejtették meg: **Veszprémben:** Fülöp József. — **Gelsén:** Glesinger Zsigmond. — **Sárospatakon:** Gérecz Károly — **Debreczenben:** Zagyva Imre. — **Sziget-Csépen:** Mayer Károly. — **Miskolczon:** Hartmann testvérek. — **Szabadkán:** Kosztolányi Árpád. — **Budapesten:** Márkus Miklós. — **Csurgón:** Mátray Gyula. — **Budapesten:** F. H., K. J. és N. Péter. — **Kecskeméten:** Galambos Károly. — **Körmenden:** Mittli Ödön. **A pesti sakk-kör.**

— **Rövid értesitések: Budapest:** N. Péter. Feladványai nem használhatók. — **Miskolcz:** P. D. Egészen elhallgatott a miskolczi müzsa? — **Körmend:** M. O. Alkalmilag felhasználjuk.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 2. sz.)

Nyilt-tér.*

Dr. Sugár, m. t. főorvos, Ricord tanárnak egykor segédorvosa Párisban, rendel, mint ezelőtt, Budapest, Uj-Bécsi utcza, 6. sz. a. uraknak: 11 órától 1-ig; hölgyeknek: 2—3-ig. Megkeresheto levél által is.

T. Schwarz Henrik urnak
Budapesten, Kristóftér 1. sz.

Saját káros tapasztalatom folytán nyomára jöttem, hogy Hatschek Miksa ur az általam másodizben rendelt Ravisante-nak nincs az a jó hatása, mint az első küldeménynek, sőt még az arczra **karos befolyassal** is volt.

Felkérem tehát Tek. Uraságodat szivesked jék részemre ismét egy kis üveg tok **valódi RAVISANTE-t** küldeni utánvét mellett.

Tisztelettel maradtam
D—s M—né N—d 1875. november 24-én
n. t. utcza. 433. saját ház.

BIZONYITJA ezenkivül még számos elismerő levél melyek a biztositott titoktartás miatt — (a név kinyomatása helyett) csakis kezdőbetükkel közöltetnek, — hogy a **valódi „RAVISANTE"** szépitőszert mindenki, ki egyszer használta — továbbá is használni lelkiismeretesen mindenkinek ajánlni fogja.

Schwarz Henrik, Budapest, Kristóftér 1. sz.

Dr. Lejosse-féle Ravisante fő és széthüldési raktára Ausztria-Magyarország számára.

Egy üvegtok ára 1 frt 50 kr. és 2 frt 50. Póstai küldésnél 20 krral több.

Pesten kapható kicsinyben **Vértesi Sándor** m. kir. illat-szertárában.

* Az e rovat alatt közlöttekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi és hetinap	Katholikus és protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap kél	Nap nyug.	Hold kél	Hold nyug.
	november		november (ó)	Marchesvan	ó. p.	ó. p.	é. p.	ó. p.
28	Vasárn.	© I Sosthenes hitv.	© I Urjövetele	16 E 24 Máté	7 24	4 11	8 17	3 55
29	Hétfő	Saturnin	Valthér	17 Gergely	7 25	4 11	9 22	4 36
30	Kedd	András apostol	Éndre	18 Plátó	7 26	4 11	10 13	5 29
1	Szerda	Eligius, Natália	Natália	19 Abadiás	7 28	4 10	regg.	este
2	Csüt.	Bibiána, Rómus	Bibiána	20 Gregor	7 29	4 9	10 53	7 39
3	Pént.	Xaverius Ferencz	Atala	21 Bold. Ass. avat.	7 30	4 9	11 24	8 51
4	Szomb	Borbála szűz	Borbála	22 Philemon	6 Sab. Vajizlah.	7 31	4 9	11 56	10 4

Hold változásai. Ⓝ Holdtölte 12-én 9 óra 2 perczkor reggel.

Tartalom.

Bálint Gábor (arczkép). — Kis leány halálára. — Oh te kedves... — Az ördögmocsár (folyt.) — A kajdácsi sirkápolna (képpel). — Az evangelisták hidja Herczegovinában (képpel). — A gorilla és rokonai. — A rejtelmes sziget (folyt., két képpel.) — Egyveleg. — **Melléklet:** „Lapok Petőfi Sándor naplójából". — A titkos rendőrség az Egyesült-Államokban. — A hétről. — Irodalom és müvészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár. — Nyilt-tér.

HIRDETÉSEK.

Alapíttatott 1808.

Karácsoni ajándékul

minden nemü

ÓRÁK

legnagyobb választékban, legjobb minőségben és a legolcsóbb áron kaphatók

LECHNER JÓZSEF-nél

Budapesten, váczi-utcza 5-ik szám. 1422—4

Vidéki megrendelések *utánvétel* mellett eszközölhetők, *árjegyzék* kivánatra bérmentesen megküldetik.

Pesti érmek, ásványok és régiségek irodája

a régi Lloyd-épületben

ajánlja gazdag választékát antik- és közép-kori minden országbeli **pénzek- és érmek**ből; továbbá gazdag raktárát **ritka ásványok- és lepkékből**, egyenkint és egész gyüjteményekben, **mint karácsonyi és ujévi ajándékokra** alkalmas tárgyakat. Szépen rendezett **ásvány-gyüjtemények** 3 frttól 25 frtig, folyvást készletben. **Állatüvegesek** minden színben és nagyságban. — Ugy ismert **érmek, ásványok** és **régiségek** egyenként és egész gyüjteményekben a legmagasabb árakon megvétetnek.

BUDAPEST

TAMÁSSY ADOLF,

Budapest, váczi-utcza és zsibárus-utcza sarkán,

ajánlja bevásárlás tekintetéből a nagyérdemü t. cz. közönség figyelmébe

gyarmat, csemege, téa- és rum-raktárának

LEGUJABB ÁRJEGYZÉKÉT.

	Bécsi fontonként		Bécsi fontonként
Czukor legfinomabb	frt —.27	Kávé Cuba, Mocca és Jáva pörkölve legfinomabb	frt 1.10
Kávé Cuba	» 1.02	**Rizs** legfinomabb tábla	» —.18
» » finom	» 1.—	» finom Fiorett	» —.16
» Havanna Eleonora legfi.	» 1.02	**Mandola** avolai válogatott	» —.70
» » Holofernes	» 1.02	» » közép	» —.60
» Jamaika legfinom.	» 1.02	**Mazsola** tisztitott	» —.36
» Nelgbery	» 1.—	**Aixi olaj** legfinomabb nizzai	» —.66
» » finom	» —.96	» » finom	» —.64
» » közép	» —.92	**Keményitő** legfin. Crystal	» —.22
» Mocca legfinom. arábiai	» 1.02	» finom tüllangl.	» —.20
» Jáva » Arany	» 1.05	**Szappan** kitünő házi **Kern**	» —.22
» » Blanc	» 1.—	» » » Apollo	» —.20

Különös figyelmet kérek fordítani elkülönitett és nagy választásban előállított tea- és rum-raktaromra.

Az áruk kivánatra a legtávolabb városrészbe is házhoz szállittatnak.

Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.

BUDAPEST

Az áruk jóságáért és valódiságáért kezességet vállal.

Minden lit. még nem említett más füszer és csemege cikkek is nálam szintén legjutányosabban kaphatók.

Megnyitási jelentés.

Bátorkodom a t. közönség, valamint ismerőseim s barátaimmal tiszteletteljesen tudatni, miszerint kedden, f hó 9-én

a Wurm-utcza és József-tér sarkán

Ohm C. O. ur varrógép-raktára mellett 7318

gyermek-készruha-üzletet

nyitottam. A legelső bevételi források következtében azon kellemes helyzetben vagyok miszerint a legolcsóbb árakat szabhatom; s az egyszeri látogatás mindenkit meggyőzhet arról, hogy a mi az elegancziát és izlést illeti, semmiféle versenytől sem tarthatok. Teljes tisztelettel

Strasser Zsófia.

Hivatalosan hitelesitett méter-

mértékek, súlyok és mérczék,

továbbá

MÉRLEG-GÖMBÖK

törvényszerü utasitás szerint beöntött kovácsolt vas-horoggal legolcsóbban kaphatók

Schopper J. G.-nél,

Budapesten, aldunasor, a román-görög templomépületben.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve. 1398

A németországi gyógyászati ügytársulatok által megvizsgált, és kitünő alkalmazhatósága végett a magas cs. kir. magyarországi helytartóság által engedélyezett

Köszvény-vászon

mindenféle köszvény, csúz (Rheuma), ínszaggatás, mell, gerinczfájdalmak, kere-ztcsontfájás (Hexenschuss), lábköszvény stb ellen. Egy csomag 1 ft 5, kettős erejü 2 ft 10 kr.

Hufeland hirneves orvos mondja orvostani müveiben: „Két betegség van, melyek ellen az orvosi tudomány hasztalan látszik keresni erőteljes gyógyszereket; ezek fejköszvény és a podagra; e gyógyszer a fentebbi köszv.-vászon használata által felfödöztetett.

Dr. BURON párisi általános seb-tapasza

mindenféle sebek, genyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb köcsög 35 kr. Póstán küldve 10 krral több. Valódian Pesten egyedül csak **TÖRÖK JÓZSEF** ur gyszatárában, király-utcza 7. sz. — **Dabreczenben:** Rothschneck ur gyszatárában. — **Szombathelyen:** Pillich Ferencz ur gyszatárában. — **Mohácson:** Jezevics Károly. — **Kolozsvártt:** Wolff gyszn él. — **Pécsett:** Zsolnay. — **Szegeden:** Weiglein György, Kovács gysz. — **Temesvárott:** Kraul. — **Aradon:** Prinner gysz. — **Nagyváradon:** Molnár gysz. — **Székes-Fehérvár:** Dieballa. **Gyöngyösön:** Vozary gysz. — **Brassó:** Fabik gysz. — **Szigetvárott:** Ehrenfeld W. — **Miskolczon:** Ujházy gysz. — **Pozsony:** Sólitz — **Kassán:** Escwig Ede és fia gyszatárában. 1311

EPILEPSIE

(nehézkór) levél utján gyógyittatik dr. KILLISCH, Königlicher Arzt a. D. Neustadtban, Dresda mellett (Szász-országban). *Már 3000-nél többen sikerrel gyógyitattak.*

PRÆSERVATIFS

Tucatja 2 frttól 6 frtig, titoktartás biztositása mellett **bérmentve** küldetik. Levélbeli megrendelések bármely nyelven czimzendők:

Shmittow G. Budapest.

Fekete Bernát

Magyarország első rendü mükereskedése

és

olajszinnyomatú képek

raktára

ajánl beszerzés végett, *acélmetszvényeket, fényképeket, szobrokat,* továbbá Európa leghiresebb festőinek eredetijei után

olajszinnyomatú képeket

fényes arany barokk-keretben foglalva és diszesen kiállitva, igen jutányos árakon és

havi részletfizetésekre.

Rendelmények hozzám czímezve, vagy pedig utazó ügynökeim által kéretnek tétetni.

Fekete Bernát

könyv- és mükereskedése,

1358 **Budapesten Dorottya-utcza 3. sz.**

KELLER és ZSITVAY

Budapesten, szervitatér, szerviták épületében

ajánlják valódi 1029

lyoni selyem és divatos női ruhakelmék,

kész ruhák,

felöltők, posztó- és bársony-bundák,

s egyéb női divatczikkekkel gazdagon és egész ujonnan felszerelt

női divatáru-raktárukat.

Ruhák, felöltők stb. saját szabómütermükben a legnjabb divat szerint gyorsan és igen mérsékelt áron készittetnek.

Kelemeninták bérmentve küldetnek.

Ajánlatos különlegességek.

Encrier-magique a legujabb kimeríthetlen franczia **csoda-tintatartó,** mely időről-időre tiszta vizzel töltetvén fel, éveken keresztül folyvást a legkitünőbb iró- és másoló-tintát adja. Iskolai és gyakorlati használatra való kisebbek 60, nagyobbak 75, nagyok 75, kitünő uti tintatartó 75, diszesebbek az irószerkal számára 1 forint 40 krtól 4 forintig.

90 kr. az eddig feltalt nem mult kitünő Perromeum éjjeli mécs, teljesen füst és szagtalan, tiszta és gazdaságos; elegansabb kiállitásunk 1 frt 20 kr. 1 frt 5 krtól 2 frtig.

2 ft. 20 kr. az ujonnan feltalalt asztallokat és egyszer-mind villát tisztitó, igen czélszerü gépecske. 1 doboz tiszitópor hozzá 50 kr.

1 ft. 90 kr. Perry és tarsa londoni patentalt gépmüves dugaszhuzója, mely eddig el nem ért tökéletes módon minden erőltetés nélkül husza ki a legmakacsabb dugót.

1 ft. 85 kr. az uj Baroscop, vagyis az időjárást előre biztosan jósló, egyszersmind hőmérővel is ellátott légmérő (barometer).

20 kr. Herbett ujitógő készülete a petroleum lámpaüveget elpattanásait akadályozza.

60 kr., 80 kr., 1.40, 1.80 a 1-ajobb acsél diva- és gyürü-fürök.

50 kr. Egy angol sardinia- és más pléh-szelenczenyitó eszköz.

1 ft. egy angol Patent-B-ker, zsebben hordható biztos védfegyver

1 ft. 80 kr. egy Bougeoir d'appartement van es cilinder üveggel ellátott igen gyakorlati kézi gyertyatartó, mely járkálás közben a gyertya olvadását és ránk becsepegését gátolja.

3 ft. 50 kr. az acélsi-lemezelt fiacsor, mely fokozott mertékben a központosuva vett a gyertya világosságát egy pontra

90 kr. egy francia biztonsági gyufaskat uttaskák számára, melynek uj kitünő szerkezete az alkalcsnak felnyitást lehetlenné teszi. Két nagyobb neme ajtóknak 1 frt 25 kr és 1 frt 60 kr.

10 kr. a lancaster fuvó set-bot-fegyver, melylyel sörétet madarakra, golyóval czélba a bozzi készült rakétákkal gyönyörü tüzjátékot lehet tüni

40 kr. egy Revolver aprópéztartó, czélszerü és érdekes uj targy- rugószerkezettel.

1 ft. egy rodeti magyar taplós vadászsipka. Példéuy kérése kéretik.

Számtalan ilynemü ujdonságok rajzait tartalmazó arjegyzékük bérmentes beküldését kivánatra ajánlják:

KERTÉSZ és EISERT Budapesten

Dorottya-utcza 2. sz.

Irásbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek.

BUDAPEST

Derra Sándor és társa

vésnökök.

Müterem önfestékező bélyegzők (Stampiglie) hivatalos, üzleti, egyházi és községi pecsétnyomók, dombornyomók, egyenruha-gombok, és **ragaszpecsétek** készitésére.

Budapest, bécsi-utcza 3.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

BUDAPEST

Árjegyzékek kivánatra ingyen küldetnek.

Bécsi-utcza 3 — BUDAPEST — Bécsi-utcza 3

A „RAVISSANTE"

ifju arczainkat idéz elő, a bőrt fehéritő, frissitő és üdesitője; eltávolit lagyrövidebb idő alatt szeplőt, májfoltokat, orrvörösséget s a bőr minden tisztátalanságait.

Ovas. Ova intem mind a t. vásárlóit urakat, mind a kiskirben vásárlókat az egyenest „La Ravissante Perfectionné" vételéről, mely a valódi **párisi dr. Lejosse-féle**

„RAVISSANTE"-nak Hatschek Mikes ur által rozsnyi utánzott hamisitványa.

A dr. Lejosse-féle „RAVISSANTE" a téren a legtökéletesebb és egyásaiu nem kiván többet javitani, mint ezt a valóban találmányos elismerő irat kiegészitő módon bizonyitja.

Kiczáyban Vértessi Sándor m. k. kapható még.

Figyelmeztetés a szülőknek!

Legbiztosabb szer a giliszta minden nemei ellen az általam sok éven át készitett

Giliszta-csokoládé

gyermekeknek biztos hatásánál és kellemes izénél fogva különösen ajánlható Egy darab ára 20 kr o. é.

Sipőcz István, gyógyszerész

Pécsett.

Kapható Budapesten: *Török J.* gyógyszerész urnál, Thallmayer és társanál, Schwarzmayer J. gyógyszerész urnál Budán, a vidéken a legtöbb gyógyszertárban. 1288

Jó és olcsó lábbelik

TEMESVÁRY MANÓ

magyar lábbeli gyárában

Budapest, király-utcza 1-sö szám.

Különösen figyelemre méltók:

Hölgyeknek.	Uraknak.
1. Hásicsipők bőr-brünellből és dupla-szövetből frt 1.20	Topánkák erős chagrinből, dupla-talppal és sróf okkal frt 4.—
1. sz. Topánkák brünellből, füzésre frt 2.80.	Topánkák boriu- vagy bagariabőr-ből, igen erős sróf-munka frt 4.50
1. Topánkák bőrből, szegezett dupla talppal, sróf-munka frt 3.20	Topánkák orosz bagariából, legjobb ovszer a nedvesség ellen frt 5.20
1. s. sz. 6 hüvelyk magas gummi-czipőcskével, szép és jó alakban 50 krral drágábbak.	Egyszerü vagy csattos czizmák fényezett vagy bagaria-bőrből ft 10
	Ugyanazok orosz lakk- bagariából, különösen ajánlhatók frt 13.

Kimeritő árjegyzékek ingyen és bérmentve. Levélbeli megrendelésnek utánvétel mellett a legjobban teljesitek.

Purgleitner's Kalksyrup.

(Al-vilsavas mész-szörp.)

Egy uj gyógy-szer tüdő-vesz, tüdő-gümősödés, szük-mellüség, máj-keményedés gyógyitására, mint

mely a legmegfelelőbb módon eltavolitja ezen bajok legjelentéb tüneteit is. Behatása alatt a köhögés csillapodik, az éji izzadások megszünnek, és a beteg a legrövidebb idő alatt csaknyeri egészségét a jó kinézését.

Egy üveg ára 1 frt osztr. ért.

Spaca (u. p. Nagyszombat) 1873. decz. 27.

Purgleitner gyógyszerész urnak Gráczban

Különböző, nagyon eldicsért orvosságokat hozattam mellyen ellen egy bécsi gyógyszertárból, melyek közül csupán az ön kiválasava mész-szörpje használt. Már az első szerrel beléle, éjjeli izzadásomnak varázsütésre megszüntette. stb. stb.

Sullay Rezső, plébános.

Kis-Komárom, 1874. márc. 7.

Mélyen t. uram! Miután az Ön mész-szörpje már rövid használat után is mellbeteg nőveremnek jelentékeny könyebbülését szerzett, és más szenvedők is kisérletet akarnak azzal tenni, kérem Önt, nekem ismét 10 üveg mész-szörpöt küldeni, stb. stb.

Papp Károly, plébános.

Fő-raktár a készitő-, Purgleitner Józsefnél, Gráczban.

Raktár: **Török József** gyógyszertárában Budapesten.

Továbbá:

Aradon: Tonesnél, **Brassón:** Kilius J. gyógysz. Duschoin Jánosnál. **Debreczenben:** dr. Rothschneck gyógysz. **Galocsán:** Horváth gyógysz., **Kassán:** Novelly A.-nál, **Nyitrán:** Kovács, **Pozsonyban:** Soltz, gyógysz., **Szegeden:** Weiglein, **Temesvárt:** Pecher gyógysz., „ Janesz. **Varasdon:** dr Hatton gyógyt. **Zágrábban:** Mitlbach „

A háztartás és konyha számára

ajánlunk a következő gyakorlati cikkek közül válaszékot:

Uj petroleum főzőkészülékek, oly sikeres mely czélszerüsége, veszélytelensége, a tüzelés olcsósága és kényelmes használhatásánál fogva hivatva van, általános használatba jönni. Egy edénynes szolgáló készülék frt. 3.60, 5.40, 7.30, két főzőcskével 6.60, 9.50, 12 frtig, a hozzá való fatokkal, burgonyasütő-sajtokkal 60 krajczártól 2 forintig.

Comfort kávéfőző gőz-gépek, vagyis a háztartásban használható gépek legtökéletesebbjei, melyek alig tiz perczig tartó készitnes kitünő kávét.

1	2	3	4	6	8	10	12 csésze feketének
frt 5.80	6.70	7.50	8.50	9.70	11.—	12.80	15.60 darabja.

Szükre ilyenek **teljesen finomra** el lehet készitni:

1	3	6	8 csésze feketének
10.50,	13.50,	16.50,	19 frtig.

Chinai (alpaca) ezüst evőkészletek gyári raktára, melyeknek részletes árjegyzékével és rajzaival kivánatra szolgálunk.

Kitünő kávépörkölők, szemeszerint 1 Rizsnyihatók:

½	¾	1	1 fontnak
frt 2.70	3.80	4.20	5.75.

Asztali csengetyük nyomó-készülettel 1.80, 2.50, 3, 4–8 frt, közönségesebb 40, 60 kr, 1 frt, 1.50–2 frtig.

Franczia istálló-lámpák, tűzmentes szilard készitményi olajnak, 3 nagyságban frt 1.70, 2.40, 2.90.

Asztal lések és villák mint, chenia, sar.nyelü angol meyer készitményü nemei, darabja 4.50—15 forintig

Esernyő-diliyanyok vas ból különf le kiállitasa elegáns nemei 4, 5, 6.50, 15 ft rintig.

Angol szénvasalók jó szerkezettel két neme 3.50 és 4 frt.

Zsebben hordható angol borszesz-lámpa, uton mint a hazai előnynyel használható 1 frt 40 kr.

Amerikai dugaszoló gépecske papczkok fégmentes bedugaszolásához 1 frt 80 kr.

Piège perpetuel souricière, folyvast önmagától felállitódó **egérfogó** 1 és 1 frt 80 kr.

KERTÉSZ és EISERT Budapesten

Dorottya-utcza 2 sz.

Raktárunk kimerítő, rajzokkal ellátott árjegyzékével szivesen szolgálunk.

Irásbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek.

Azon erős meggyőződésben hogy ezáltal **embertársaimnak használhatok,** ajánlom

minden lotto-játékosnak

figyelmébe,

Orlicé Rudolf mennyiségtanár, Berlin, Wilhelmstrasse 127

játék-utasitásait.

En rendkivül előnyös eredményeket ér em el általuk, mitütáu meggyőződésből az ezen ür eilen intézett személyes megtámadásokat ignoráliam.

Levicky, festő.

Nevelőnőket,

északnémet- és franczianőket ajánl, jótállás mellett a teljes képességért,

Venetianer N.

Budapesten, kerepesi-út 15. sz.

PRÆSERVATIFS

gummi es hai-hólyagból tucatja 2 frtól 6 frtig, továbbá mindenféle gummi árukat utánvét mellett megküld, titoktartás igérete mellett levélbeli megrendelésre is

J. N. Schmeidler, *Stiftgasse 19.*

Lefaucheux töltényhüvelyek Caliber 10. 14. 12.

közönséges barna, ezre	frt. 15.—	17.—	19.—
1-ső minőségü zöld	frt. 18.—	20.—	22.—

Lancaster töltényhüvelyek Caliber 10. 14. 12

Közönséges barna, ezre	frt. 19.—	21.—	23.—
1-ső minőségü zöld	frt. 21.—	23.—	25.—
Valódi angol Eley	frt. 29.—	32.—	34.—

Kész revolver töltények. Caliber 7 9 12 m/m

Lefaucheux-revolverekhez száza	frt. 2.50	3.—	3.50
Lancaster (középen gyülő)	frt. 3.—	4.—	4.50
Sharps (szélsőkön gyülő) 5 m/m	frt. 3.—	3.50	4.20

Kész töltények Flobert-féle szoba-fegyverekhez 6 m/m golyóval 50 kr. sörétel frt 1.50, 9 m/m golyóval frt 1.50, sörétel frt 2.80 száza.

Tö ténytojások, minden caliberü Lefaucheux- és Lanca-ter-fegyverekhez, közönséges 500 darabos csomag 75 kr, finom lemez 200 darabos doboz 40 kr.

Ezeren felüli vételnél külön engedményenyel.

Kitünő vadászfegyverek:

Egycsövü percussiós fegyverek 6.50 és 8.50, „ 12 frtig.
Kétcsövü „ „ 12, 18, 2 „ 22, 24—38 frtig.
„ Lefaucheux-fegyverek 29.50, 30, 33, 35, 40, 50—75 frtig.
„ Lancaster „ 40, 42, 45, 50, 60, 70—75 frtig.

Revolverek minden nagyságu jó nemei 6 tit 50 krtól 35 frtig **szintugy a vadászat minden egyéb szükségleti,** melyekről kivántra rajzokkal ellátott részletes árjegyzékkel szolgálnak, ajánlják

KERTÉSZ és EISERT Budapesten,

Dorottya-utcza 2.

Irásbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám a.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

ZERKOVITZ SZIDONIA.

A magyar irodalom története költészettannal.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

Gyermekek örüljetek!

A közeledő hosszú téli estékre, midőn a **kedves kicsinyek** oly gyakran unatkoznak és hozzátartozóik nem tudják, mivel röviditsék meg nekik idejöket, alulirott ajánlja **gazdag raktárát gyermekjáték-árukból.** Fröbel-féle **játékait** 2, 3 egész 12 éves gyermekeknek, ez utóbbiaknak még: **bábuk, főző-edények, takarék-tűzhelyek, butorok, porcellán- és fem-edényeket,** és számos hasznos **kézi-munkákat.** Fiuknak: **doboz-játékszereket, állatok, katonák- és házakkal, épületkövek, koczka-játékok, szinházak. bűvlampák (laterna magica),** valamint **bűveszeti készletek, festék-, iró- és rajz-szekrenykek, asztalos-szerszámok, vekonyfürész-munkak, katonai felszereléseket,** egyenkint és képletben, mint: **vadász-, póstahuszar- és tűzoltó-készleteket, iró- és teke asztalokat s gyermekbutorokat.**

Számos látogatásért esd **BRUNNER K.** Budapest, váczi-utcza 14.

Vidéki megrendelések pontosan teljesittetnek. Nagyobb vételnél 10% engedmény. 1322

Magyar olvasmány kedvelői számára, ajánlva

Lauffer Tivadartól

2. sz. Kölcsönkönyvtár

Budapesten, Belváros, hajóutcza 2. sz.

Angolo olvasmányok kedvelői számára.

Német és francia olvasmányok kedvelői számára.

Minden nemzet irodalmának legielesebb termékei 40 év óta rendszeresen összeválogatva.

Hölgy-ruhakelmék

és gyönyörü 1330

SELYEMÁRUK

legolcsóbb forrása!

HAMBURGER ADOLF

női divatáru-üzlete

Budapest, koronaherczeg-utcza 8.

Minták kivánatra ingyen.

Helyiségváltoztatás.

1391

F. évi november 1-től kezdve, dúsan felszerelt

zongora-termem

Budapesten,

nádor-utcza 6-ik szám a.,

a Tigris-szálloda mellett, létezik.

Heckenaszt Gusztáv.

---

oca-készitmények

évek során át bebizonyult, gyógyit gyorsan és sikerrel betegségeket

a lélekzeti szerveknek (I. sz. lapdacs),

az emésztési szerveknek (II. sz. lapdacs és bor),

az idegrendszer és gyöngeségeket (III. sz. lapdacs és coca-borsz.)

Egy doboz v. üveg ára 2 ft.

Kimeritő felvilágositás ingyen s bérmentve a „szerecsen"-hez czimzett gyógytár által Mainzban. Raktárak Pesten: **Török J,** gyógyszer., főraktár Magyarországra nézve. Temesváron: **Pecher J.,** gyógyszer. **Prágában: Fürst József,** gyógyszer. **Bécsben: Haubner Ede** angyal-gyógytár, Hof 6., főraktár Ausztriára nézve. 447

Zene-müvek

melyek 4 egész 200 darabot játszanak; kifejezéssel (expressio), mandoline, dob-, harang-játék, castagnette menyei hangok stb.-vel.

Zene-szelenczék

2 egész 16 darabot játszva, szekrenykék, szivar-állványok, sweitzi házacskák, fényképalbumok, iró-eszközök, keztyü-dobozok, levél-sulyozók, szivar-tartók, dobány- és gyufa-szelenczék, dolgozó-asztalok, palaczkok, sörös poharak, pénztárczák, székek stb. mind zenével. Mindig a legujabbat ajánlja

Heller J. H., Bernben.

Képes árjegyzékek bérmentve küldetnek. Csak a ki közvetve nálam rendel meg, kap valódi Heller-féle müveket.

Első cs. kir. szabad. duna-gőzhajózási társaság.

Alulirt ezennel tisztelettel tudatja, miszerint

a Budapest, O-Buda és Ujpest s a Margitsziget alsó kiszálló-helye között közlekedő

helyi-hajók

hétfő, folyó évi november 29-étől kezdve

az alábbi rendben fognak közlekedni, és pedig:

Pest-Budáról a Margitszigetre, Ó-Buda és Ujpestre:	Ujpestről Ó-Budára és Budapestre:
reggeli 6 órakor,	délelőtti 8 órakor,
délelőtti 9 „	„ 10 „
„ 11 „	déli 12 „
délutáni 1 „	délutáni 2 „
„ 3 „	„ 4 „
„ 5 „	

Az esti 5 órakor fölfelé menő helyi-hajó csak Ó-Budáig megy, és onnan 6 órakor visszaindul Pestre.

Budapest, 1875. november 25-én.

A magyarországi forgalmi igazgatóság.

A Franklin-Társulat *magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (IV. egyetem-utcza 4. sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:*

Uj olcsó és teljes kiadás

négy kötetben.

Kisfaludi

Kisfaludy Károly

minden munkái.

A kisfaludy-társaság megbizásából szerkesztő *Toldy Ferencz.*

Hatodik összes kiadás.

Négy kötet füzve 4 ft.

Vászonba kötve 5 ft. 60 kr.

MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB!!!
KÖLCSÖNKÖNYVTÁRA!
BUDAPESTEN
LAFITE és ELSNER
bécsi-utcza 6. sz.

Az ő Felsége Ferencz József király által szabad. valódi Arcanum a patkányok házi és mezei egerek, vakondok és csótányok kiirtására, melyet után-kontárkodnak, de hamisithatlanul kapható Bécsben: Bortolotti M. szabadalom-tulajdonosnál, Neubaugasse, 70. sz., hová minden irásbeli megrendelések intézendők, és a hol ezek az összeg utánvétele mellett eszközöltetnek is. Raktárak Magyarország számára: Budapest: Schneider G., IV. belváros Lipót- és kalap-utcza, 10. Arad: Ströbl Ferencz, Prünner V. S. Brassó: Hessheimer I. L. A. Fehértemplom: Harlacher K. A. Győr: Kinderman János Kaposvár: Politzer Rezső. Kassa: Jermy K. A. Kolozsvár: Bokros Ádám. Marmaros-Szigeth: Papp Orosgés. Maros-Vásárhely: Fogarasi J. Demeter Mohács: Preiszberger és Jezevics Nagy-Becskerek: Haidegger A. Nagy-Kanizsa: Rosenfeld Adolf. Pancsova: Tantner Fr. és Johannovics J. U. Pécs: Zsolnay Vilmos. Segesvár: Misselbacher és fiai Soprou: Müller P. Szathmár: Haller Otto Szegeden: Schwab Mór. Székesfehervár: Pinkas Zsigmond Szentes: Gunst Lipót. Temesvár: Lui és Hiesinger. Ujvidék: Steffanovics L. Versecz: Fuchs Károly. Zimony: Joanovics D.
Ára 1 nagy szelenczenek 1 frt, kicsinek 80 kr.

Dr. Fáykiss
Szepesi kárpát-növény-kivonata.
Egy üveg használati utasitással 75 kr.
Szepesi kárpát-növény-czukorkák.
Egy skatulya használati utasitással 35 kr.
Szepesi kárpát-növény-thea
Csomag használati utasitás al 25 kr.
Mell- és tüdő-betegeknek! 1402
Polgári és katonai orvosok által a legjobb sikerrel használtattak és ajánltattak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szamárhurut), náthaláz (influenza), szükmellüség, lélegzeti bajok, oldalszurás, kifejlett torokgyulladás, tüdő-gyulladás és egyéb gvengitő betegségekben.
E gyógyszerek valódi mi[...]gben kapható [...]ságánál a készitőnél Fáykiss József, gyógyszerésznél Temesvárott (Józsefváros); továbbá BUDAPESTEN: Török József, gyógyszerésznél, király-utcza 7.; Thallmayer B. és társa; Kochmeister Frigyes utódai. — Székesfehérvárott: Dieballa György. — Debreczenben: Dr. Rothschnek Emil; Tamássy Károly. — Miskolczon: Dr. Csáthy Szabó. — Egerben: Suttagh János. — Szegeden: Barcsay Károly és Varga Antal gyógyszerész uraknál.

Bámulatosan olcsó és mégis jó!

Budapest, fürdő-utcza 11. sz.
Gazdag választék mindennemű szalon-, utczai és vizmentes lábbelikből urak, hölgyek és gyermekek számára; kitünően a legfinomabb modorban készitve, bámulatos olcsó árak mellett,
LANG IGNÁCZ
(ezelőtt Bretschneider Zsigmond)
legjobb nevü lábbeli-raktarában.
Tájekozásul vidéki megrendeléseknél szolgáljon a következő kivonat árjegyzékemből:
1 pár női házi-czipő brunell-, bársony-, bőr- vagy posztóból ft 1.80—3.—;
1 „ „ topánka ft 3 50—6.50;
1 „ férfi-topán, fényezett bőr-, posztó- vagy orosz lakkból, frt 5—7;
1 „ férfi-házi-czipő, frt 1.40, 2.50;
1 „ gyermek-topán, frt 1.50—3.—;
1 „ csizma, fiuk számára, sagrin- vagy orosz-lakkból, frt 4—7.
Megrendelések mérték szerint, kivánatra, a legjobban eszközöltetnek. Nem tetsző tárgyak visszavétetnek. 1319

Petroleum-szappan
köszvényes és csúzos szenvedések
ellen, kiválólag orvosi utasitás szerint készitve
Mosch és Társa
által Pesten.
1396
1 darab 40 kr.

Schmidtberger Ignácz,
férfilábbeli-készitő,

Pesten, szinház-tér 1. sz.
bolt a Deák-utczában, ajánlja magát a t. közönségnek mindennemü férfi- és fiálábbelik készitésére, a legszilárdabb kiszolgálás s a legolcsóbb árak mellett.
Vidéki megéendelések mérték szerint a leggyorsabban eszközöltetnek 1564

ÁTS ÉS TÁRSAI
Budapest, szervita-tér 6. sz.
ajánlják nagyszerü és dusan berendezett női divat és kész ruha-raktárukat a legolcsóbb árak mellett a nagyérdemü közönségnek.

Dr. Pattison
köszvény-gyapotja
enyhiti és gyorsan gyógyitja a
köszvény és csúz
minden nemeit, ugymint: arcz-, mell-, nyak- és fogfájást, fej-kéz- és térd-köszvényt, tag-szaggatásokat hát- és csipő-fájásokat.
70 krajczáros egész, és 40 krros fél csomagokban kapható: Török Józsefnél Budapesten (király-utcza 7. sz.) Bokon Antalnál Aradon, Heinrici H.-nál Pozsonyban és Pecher J. E.-nél Temesvárott.

30 éves
valódi syrmiai 1393
zárda-szilvorium
kapható nagy pezsgő-üvegekben á ft 1.20. pintes üvegekben 2 frtért EDER ANTAL GYULA zongora-üzletében, váczi-utcza 12-ik szám alatt, a korona-utcza sarkán. Iroda a kapuval szemben. Szétküldés minden irányban utánvét mellett. Csomagolás saját költségre számittatik.

Latzkovits A.
Budapesten.
Váczi-utcza 18. szám „Nemzeti Szálloda" épületében.
Ajánlja a t. cz. közönségnek ujonnan nyitott és dúsan felszerelt raktárát, úri-fehérnemüek, legujabb nyakkendők, fehér- és szövött áruk, szabó czikkek, legjobb minőségü czérnák és pamutok; ugy mint mindennemü rövid árukban a legjutányosabb árakon.
Vidéki megrendelések legnagyobb szorgalommal pontosan eszközöltetnek.

Ditmar R. Bécsben
D. W.
orsz. szab. lámpagyártó
ajánl legnagyobb, világhirnek örvendő telepéről
„lámpákat minden fajtából"
ép ugy petroleum mint olajra. Az árak, a gyártmányok elismert szilárdsága daczára olcsóbbak, mint a bel- és külföld minden többi gyártmányainál. Raktár minden nagyobb és elismertebb üzletben.
Óvás.
Minden tökéletes lámpa a fönebbi gyári jegygyel van ellátva.
Phönix-üvegek a bejegyzett gyári jelvénynyel ellátva, nem pattannak szét, és egészen gyujtóim (Brenner) szerkezetéhez vannak alkalmazva, és azokra különösen felhivom a figyelmet; üvegek ugyanazon névvel — de más jelvényekkel — utánzások.
Ditmar R. Budapesten.
Raktár a Józsefteren.

KERTÉSZ ÉS EISERT
Budapesten, Dorottya-utcza 2. szinháztéri szeglet, a t. cz. közönség figyelmébe ajánljak az egyedül náluk létező
D. Fèvre-féle szikviz önmaga készitéséhez maganzoknak legalkalmasabb valódi
párisi szikviz-készülékeinek
gyári főraktárai Magyarország részére.

A szikviz, mint kellemesen üditő, egészséges, számos esetekben orvosilag rendelt ital, maris általános használatba jött.
Készülékeink fő előnye az, hogy közvetve a minden egyes darabhoz mellékelt utasitást, bárki képes kitünő, mindig friss, a gyárilag készültnél tisztább és olcsóbb szikvizet késziteni, azonkivül pedig pezsgőbor, málnaviz, limonádé s egyéb frissitő italok előállitásához is alkalmasak.
A készülékek árai:
2 4 6 8 10 messzelyes
darabja frt 8.— 10.— 12.— 14.50 17.—
Kitünő minőségü szerek 1 font acidum tartaricum és 1½ font szikéleget tartalmazó csomagokban, csomagonkint 2 frttal számittatnak.
Irásbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek, ládácska és csomagolási dij a gép nagysága szerint 50—75 kr.
Egyuttal ajánljuk Berlin és Angolhon legjobb gyáraiból származó, a tisztátlanságánál fogva egészségtelen ivóvizet tisztitó és javitó
vizszürő készülékeinket,
melyek 2 frt 50 krtól 35 frtig tartatnak készletben. Ezeknek rajzokkal ellátott kimeritő árjegyzékével szivesen szolgálunk.

A legjobb és legolcsóbb szórakozást a közelgő hosszú téli estékre Hartig A. J.
kölcsönkönyvtára
Budapesten, régi posta-utcza 14-dik sz. nyujtja.
Legolcsóbb társas előfizetés.
Ugyanitt nagy raktára található, különös szép arany keretü, legujabb olajnyomatú képeknek. 1277

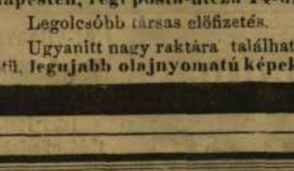
Zongorák.
A legdúsabb választékban a leghiresebb bel- és külföldi gyárakból a legjutányosabb árakon 1333
Pachl J. utódja
zongora-eladó és kölcsönző üzletében
BUDAPESTEN,
városház-utcza 1. szám, I. emelet.

BOROS A.
ezelött Türsch F.
Budapest, váczi-utcza 19-ik szám.
ajánlja nagy és változatos választékát mindennemü
női kész vászonnemüekben
u. m. ingek, lábravalók, éjjeli felöltők, fésülő-köpenyek, ágynemüek stb. az elismert legjobb szabások után.

Kötött
uri mellények
a legszolidabb sima szinekben 1 drb frt 5, 5 50, 6, 7.
Pamut téli ingek vagy nadrágok 1 drb. urak számára 70, 80, 1, 1.10 flanellből 1 db. 2.50, 3, 3.50, 4.
Duxi vagy téli ingek 1 db. 80, 90. 1, 1.20, 1.50 és feljebb.
Szines flanell-ingek 1 db. 2.50, 3, 4, 5.
Szines Oxford-ingek 2 külön galléral 1 db 2.40.
Unger F. V. fia, Deák-utcza 5.
(Fennáll 1835 óta.)
Teljes tartalmu árkönyvecskék levélbeli kérelemre ingyen!!!

Kiadja és nyomatja a „Franklin-Társulat" magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik sz.)

Vasárnapi Ujság.

Budapest, deczember 5-én 1875.

49-dik szám. | ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | XXII. évfolyam.

HIRDETÉSEK DIJA: Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

DALMADY GYŐZŐ.

Dalköltők igazi s maradandó hatása nem abban van, ha kivételes érzelmek bámulandó festése által meglepnek és elragadnak, hanem abban, ha szerencsésen megtalálják a kifejezést ahhoz, a mit sokan, a mit ezerek és milliók érzenek, ha azt, a mi átalános, saját egyéniségök beltulajdonává teszik s szivökből fakadó érzelem gyanánt tudják zengeni, a mit mindenki érez és viszont azzal, a mit maguk éreztek, meg tudják penditni a rokon húrt mindenki szivében. Dalmady Győzőről is bizvást elmondhatjuk, hogy a dalköltő amaz első és alaptulajdona megvan benne, együtt érezni ezerekkel s saját érzelmeinek őszintesége által viszhangot kelteni olvasói szivében is. Nála is, a költő mondása szerint „a dal szivből ered s szivhez vágy visszaröpülni."

Midőn a forradalom utáni költői nemzedék ez egyik kiváló tagjának már husz éves költői pályája java termékei, összes költeményeinek válogatott gyüjteményében, épen megjelenendők, időszerünek tartjuk őt, képben is, s e rövid életrajzi vázlattal, olvasóink elé vezetni.

Dalmady Győző hontmegyei régi nemes családból származott. A család ősfészke Dalmad volt, s atyja szintén Hontmegyéből Boriból eredt, de mint a báró Nyáryak gazdatisztje Kolthán (Komárom megyében) lakott, midőn fia Győző 1836. február 11-én született. Ó-Gyallán, Komáromban s aztán három évig Tatán tanult, midőn a forradalom bezárta vagy kórházakká alakitotta az iskolákat, félbeszakitotta a muzsák csevegését. Győző, a Duna két partja közt felfüggesztett közlekedés miatt, csak nagynehezen, s csak akkor vergődhetett haza, mikor Klapka azt ujra helyreállitotta. Ekkor már apja Kurta-Keszin lakott. S itt halt meg édes anyja, és mikor temették, az udvaron muszkák táboroztak. Zajukat elcsititotta a koporsó mellett az öt árva gyermek siralma, kik között a 13 éves Győző volt a legidősebb.

Egy évet az esztergomi gymnáziumban töltvén, a költészeti osztályra Pestre jött a kegyes-rendiekhez, s itt uj világ nyilt előtte. Tanárai, különösen Horváth Cyrill, felismerték a fiu tehetségét, ki már ekkor verselgetett s jobban a költészetnek, mint az iskolai tanulmányoknak élt. De tanárai nem voltak szigoruak iránta, sőt buzditották törekvéseit s Horváth Cyrill eszközölte, hogy egy kis költeménye (a „Koszoru") a Császár F. által szerkesztett Szikszói Enyhlapokba is felvétetett. Ez volt első költeménye, mely nyomtatásban megjelent (1853) s igy ettől számithatjuk irói pályáját. Császár meginditván a Divatcsarnokot, a kezdő fiatal költőnek abban is tért nyitott s Dalmady csakhamar feltünt érzéseinek egyszerüsége, tisztasága s őszintesége által. Elvégezvén a gymnáziumot s kitünő sikerrel letevén az érettségi vizsgát, az egyetemre ment a jogi és államtudományok hallgatására. A tanárok egy része idegen, az előadások nyelve többnyire német levén, az ifjuság nem nagy előmenetelt tehetett a jogi tudományokban, s annál kevésbbé, mert az ötvenes évek vége felé mind inkább ébredezett a politikai s nemzeti ellenzéki szellem, mely természetesen az ifjuság köreiben találta a legtöbb gyúanyagot és táplálékot. Dalmady az ifjuság egyik vezére lőn s összejöveteleikben szónoklatok és hazafias költemények által hatott társaira s részt vett az egyre sürübb és merészebb

DALMADY GYŐZŐ.